

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศ
ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภา

จัดทำโดย นายอาพล นันทขว้าง
รหัส 15002

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภา

จัดทำโดย นายอาพล นันทขว้าง
รหัส 15002

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร. จริย์วัฒน์ สันตะบุตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ปัญญรักษ์ พูลทรัพย์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การทูตรัฐสภา (Parliamentary Diplomacy) เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยใช้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้แทนในการสร้างเครือข่ายและเจรจาด้วยนโยบายต่างประเทศ การทูตรัฐสภามีความสำคัญเพิ่มขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งโลกเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน เช่น ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัญหาข้ามชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์บทบาทและสถานะปัจจุบันของการทูตรัฐสภาในประเทศไทย โดยมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจถึงคุณค่า บทบาท และความสำคัญของการทูตรัฐสภารวมถึงการระบุถึงความท้าทายและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เน้นไปที่การเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการทูตของสมาชิกรัฐสภาผ่านบริการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยมีการเสนอแนะแนวทางและกลยุทธ์ที่จะพัฒนางานด้านนี้ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

โดยที่การทูตรัฐสภาในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในแง่ของการสร้างความตระหนักรู้ในวงงานรัฐสภา รวมถึงการพัฒนาทักษะและความรู้ในด้านการทูตรัฐสภาที่เพียงพอ การศึกษาได้เสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพและการสนับสนุนสมาชิกรัฐสภาไทย โดยการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเสริมสร้างความร่วมมือในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถเพิ่มบทบาทและเสียงของตนในเวทีโลกได้มากขึ้น

นอกจากนี้ การทูตรัฐสภายังมีความสำคัญในการสนับสนุนการทูตของฝ่ายบริหาร โดยเป็นช่องทางที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศและการสนับสนุนการเจรจาระหว่างประเทศในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยสามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภา ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านที่ร้อยตำรวจตรี อาพัทธ์ สุขะนันท์ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางสาวสติจิตร์ ไตรพิบูลย์สุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดที่สนับสนุนให้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนี้

ขอขอบพระคุณท่านเอกอัครราชทูต ดร. จริย์วัฒน์ สันตะบุตร ท่านเอกอัครราชทูต ปัญญ์รักษ์ พูลทรัพย์ และท่าน ศ.กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ซึ่งเป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันมีค่าต่อการศึกษา

ขอขอบพระคุณท่านกิตติ วะสีนนท์ อดีตสมาชิกวุฒิสภาและอดีตเอกอัครราชทูต ท่านสุวัฒน์ จิราพันธ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศและอดีตเอกอัครราชทูต ท่านชูการ์โน มะทา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คุณธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คุณพรวิษฐ์ วัชรสินธุ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดร. มีชัย ออสวรรณ คณะทำงานทางการเมืองของประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่กรุณาให้สัมภาษณ์และให้คำแนะนำต่องานนี้

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ นบท.15 ที่กรุณาตอบคำถามในแบบสอบถามเพื่อประกอบการเขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณพี่ ๆ และน้อง ๆ ผู้ร่วมงานจากสำนักงานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้สนับสนุนในการจัดทำรายงานการศึกษาฯ ตลอดจนครอบครัวที่ได้ให้กำลังใจในการจัดทำรายงานการศึกษาฯ ในครั้งนี้

ผู้เขียนหวังว่าผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ ในรายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายดังต่อไปนี้ (1) ผู้อ่านทั่วไป ที่สนใจในเรื่องการทูตรัฐสภาและบทบาทของรัฐสภาไทยในเวทีระหว่างประเทศ (2) รัฐสภาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานด้านต่างประเทศของรัฐสภา (3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาความร่วมมือด้านการทูตรัฐสภา โดยหวังว่าผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยให้ยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศของรัฐสภาไทยประสบความสำเร็จในการสร้างการทูตรัฐสภาในประเทศไทย พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพการทูตรัฐสภาเพื่อทำให้การทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อาพล นันทขว้าง

กันยายน 2567

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 วิธีการศึกษา	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 การทูลรัฐสภา: กรอบคิด ทฤษฎีและ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.2 ทบทวนวรรณกรรม: รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเพื่อการพัฒนา ด้านการต่างประเทศของรัฐสภา	13
2.3 สถานะปัจจุบัน บทบาทและคุณค่าของการทูลรัฐสภาต่อสังคมไทยท่ามกลาง ความท้าทายระดับโลก: จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส	19
2.4 SWOT Model: วิเคราะห์การทำงานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎรในฐานะผู้สนับสนุนการทูลรัฐสภา ให้ดำเนินการอย่างมี ประสิทธิภาพ ภายใต้แผนปฏิบัติการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)	21
2.5 แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษานิวซีแลนด์	28
บทที่ 3 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	36
3.1 บทสรุป	36
3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ	36
บรรณานุกรม	43
ภาคผนวก	48
ประวัติผู้เขียน	73

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 SWOT Analysis

24

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	โครงสร้างและหน้าที่ของสำนักด้านต่างประเทศ	23
----------	---	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของปัญหา

การทูตรัฐสภาเป็นการทูตโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ในการสนับสนุนการทูตฝ่ายบริหารผ่าน การสร้างความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างรัฐสภาประเทศต่าง ๆ ทั้งยังหมายถึง การมีส่วนร่วมของ สมาชิกรัฐสภาในการดำเนินการทางการทูต สนับสนุน ส่งเสริมการเจรจา สร้างความเข้าใจ การสร้าง เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านองค์กรความร่วมมือรัฐสภา การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยือน และการมีส่วนร่วมทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเน้นความร่วมมือทางนิติบัญญัติเป็นสำคัญ

การทูตรัฐสภามีจุดเริ่มต้นที่สำคัญในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เมื่อโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ อันเนื่องมาจากการพัฒนาแนวคิดประชาธิปไตยและการเพิ่มขึ้นของบทบาทของรัฐสภาในกระบวนการ กำหนดนโยบายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ การก่อตั้งสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union หรือ IPU) ในปี ค.ศ. 1889 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการทูตรัฐสภาในระดับนานาชาติ โดย IPU ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นเวทีให้สมาชิกรัฐสภาจากประเทศต่าง ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือ ในการส่งเสริมสันติภาพและการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศผ่านการสนทนาและการเจรจาอย่างสันติ

การทูตรัฐสภามีความสำคัญมากขึ้นในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อโลกเข้าสู่ยุคของการฟื้นฟูประชาธิปไตยและการจัดระเบียบโลกใหม่ ยุโรปซึ่งเป็นภูมิภาคที่ถูกทำลายล้างจากสงคราม กลายเป็นศูนย์กลางของการเพิ่มความร่วมมือ ระหว่างรัฐสภาผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น สภารัฐสภายุโรป (Parliamentary Assembly of the Council of Europe) และสถาบันรัฐสภาอื่น ๆ ที่มุ่งสร้างความร่วมมือและการบูรณาการในระดับภูมิภาคและ ระดับโลก

1.1.1 ความสำคัญของการทูตรัฐสภาในยุคโลกาภิวัตน์

การทูตรัฐสภาเติบโตอย่างก้าวกระโดดในยุคโลกาภิวัตน์เพราะความเชื่อมโยงกันของ เศรษฐกิจ สังคม และระบบการเมืองได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อันซับซ้อนที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ยิ่งขึ้น ระบบความสัมพันธ์ต่างๆทั้งรัฐ และประเทศได้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับทุกแห่งหน ทุกภาคส่วนและทุกคน จนเรียกได้ว่าการเมืองแบบทั้งโลก (Global Politics) (ขจิต จิตตเสวี, 2557) ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การแลกเปลี่ยนค่านิยม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถตั้งรับการถาโถมของโลกาภิวัตน์เพียงลำพังได้ จำต้องมี การรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาและคลี่คลายความขัดแย้งแบบใหม่ ๆ ที่มีเกิดขึ้นมากมาย แต่ต้องอาศัย ความร่วมมือจากหลายฝ่าย หรือใช้ความร่วมมือภายใต้กรอบความคิด “พหุภาคีนิยม (Multilateralism)” ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาใหม่ ๆ เหล่านั้นซับซ้อน หลากหลายและตัดข้ามเส้นแบ่งเขตแดน เช่นเดียวกับ องค์กรที่มีการรวมตัวของหลายประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ (United Nations) หรือองค์การ การค้าโลก (World Trade Organization) ทางรัฐสภาที่มีการรวมตัวเพื่อแบ่งปันประสบการณ์และ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศผ่าน สหภาพรัฐสภา (The Inter-Parliamentary Union: IPU) สมัชชารัฐสภา อาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly: AIPA) เป็นต้น การมีส่วนร่วมในเวทีพหุภาคี เหล่านี้ ทำให้ประเทศสมาชิกสามารถรับทราบและส่งเสียงของตนบนเวทีโลกและร่วมมือกับประเทศ อื่น ๆ เพื่อรับมือกับความท้าทายร่วมกัน

การทูตรัฐสภาสามารถช่วยให้การดำเนินการทางการทูต โดยฝ่ายบริหารโอรับ มุมมองที่หลากหลายและเพิ่มความชอบธรรมทางประชาธิปไตย (Weisglas & De Boer, 2007: 92-99) ด้วยเป็นการทูตที่ดำเนินการผ่านสมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้งโดยประชาชน จึงอาจถือเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถสะท้อนเสียงของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ ไปสู่การรับรู้ ในเวทีโลก ขณะเดียวกันช่วยส่งผ่านแนวคิดและมุมมองที่เป็นสากล เช่น คุณค่าของประชาธิปไตยและ ความเท่าเทียมกลับมาสู่สังคมไทย ถือเป็นหนึ่งในคุณูปการที่สำคัญของการทูตรัฐสภา การส่งเสริม ค่านิยมประชาธิปไตย การแลกเปลี่ยนและการเจรจาระหว่างรัฐสภากระตุ้นให้เกิดการแพร่กระจาย ของบรรทัดฐานประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม เมื่อสมาชิกรัฐสภาจากประเทศต่าง ๆ มีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน เชื่อว่า สมาชิกรัฐสภาจากที่ต่าง ๆ จะแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices Sharing) เรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถาบัน ประชาธิปไตย

ภายใต้การทูตรัฐสภาเชื่อว่า จะช่วยลดช่องว่างระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม และเพิ่มความชอบธรรมของข้อตกลงระหว่างประเทศ ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้คนในวงกว้างมากขึ้น ความหลากหลายนี้ช่วยให้การหารือระหว่างประเทศครอบคลุมมากขึ้นและสะท้อนถึงความต้องการ และแรงปรารถนาของกลุ่มต่างๆ การทูตรัฐสภาจึงช่วยลดช่องว่างระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม และเพิ่มความชอบธรรมของข้อตกลงระหว่างประเทศ ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้คนในวงกว้างมากขึ้น

การทูตรัฐสภาจึงสามารถช่วยเสริมสร้างหลักการประชาธิปไตยทั่วโลกและเอื้อให้เกิด การกำกับดูแลที่มีความยืดหยุ่นและรับผิดชอบมากขึ้น รวมถึงการกำกับดูแลข้อตกลงและสนธิสัญญา ระหว่างประเทศ สมาชิกรัฐสภาสามารถตรวจสอบพันธกรณีระหว่างประเทศของรัฐบาลของตนและทำ ให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อการทำหน้าที่ของตน ฟังก์ชันการกำกับดูแลนี้ช่วยให้มั่นใจได้ถึงความโปร่งใสและ การปฏิบัติตามมาตรฐานที่ตกลงกันไว้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพของข้อตกลง

ระหว่างประเทศ ด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกรัฐสภาในกระบวนการทางการเมือง รัฐบาลจึงสามารถได้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญและข้อมูลเชิงลึกของสมาชิกรัฐสภาผ่านการแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจทางนโยบายที่แข็งแกร่งและมีข้อมูลมากขึ้น

1.1.2 ประเทศไทย: ประเทศมหาอำนาจขนาดกลางกับความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์

ประเทศไทยในฐานะประเทศมหาอำนาจขนาดกลาง ต้องเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ ภูมิรัฐศาสตร์ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ภูมิทัศน์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การวางตัวของประเทศไทยในฐานะประเทศมหาอำนาจขนาดกลาง ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีขนาดเล็กกว่า เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรอบคอบอย่างยิ่ง การสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของชาติและการเมืองในระดับภูมิภาคและระดับโลกจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางการเมืองที่คล่องตัวและความร่วมมือระหว่างประเทศที่เข้มแข็ง (King Prajadhipok's Institute, 2023)

ในด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยยังคงพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศและการท่องเที่ยวอย่างมาก ซึ่งทำให้ประเทศมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจระดับโลก การแพร่ระบาดของโควิด-19 แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจไทย ทำให้เกิดความจำเป็นที่ต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (IMF, 2021). การสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจ และการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นสิ่งที่ประเทศไทยต้องพิจารณาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกที่ไม่แน่นอน (King Prajadhipok's Institute, 2023)

ด้านภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากมหาอำนาจเช่น จีนและสหรัฐอเมริกา การสร้างสมดุลทางอำนาจระหว่างประเทศเหล่านี้เป็นเรื่องที่ท้าทายและซับซ้อน ไทยต้องระมัดระวังในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพและอธิปไตยในภูมิภาคให้คงอยู่ขณะที่ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่าย (Thitinan Pongsudhirak, 2021)

เสถียรภาพทางสังคมและการเมืองภายในประเทศก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งผลต่อบทบาทของไทยในเวทีโลก ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ การสะดุดของประชาธิปไตยจากการรัฐประหาร การเคารพความหลากหลายและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถของประเทศไทยในการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการทูตระหว่างประเทศ การสร้างเสถียรภาพภายในประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ไทยสามารถดำเนินนโยบายทางการเมืองที่มีเสถียรภาพและน่าเชื่อถือ (Kurlantzick, 2020)

นอกจากนี้ ความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และโรคระบาดอย่างโควิด-19 ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ

การร่วมมือในระดับนานาชาติ ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาภายในประเทศ แต่ยังส่งผลกระทบต่อบทบาทของไทยในเวทีโลก การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรับมือกับปัญหาเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญในยุคที่โลกมีความผันผวนสูง (King Prajadhipok's Institute, 2023)

กล่าวโดยสรุป กระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้โลกมีการเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อ กันและกันอย่างลึกซึ้ง รัฐต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันมากยิ่งขึ้น ดำเนินความสัมพันธ์ที่ สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การไหลบ่าของข้อมูลและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีควรเสริมด้วย แนวทางการทูตและผู้เล่นที่หลากหลาย ด้วยปัจจัยข้างต้นทำให้รัฐอาจไม่สามารถยึดโยงกับการทูต ฝ่ายบริหารได้เพียงฝ่ายเดียว ความท้าทายระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และการก่อการร้ายข้ามชาติ ต้องอาศัยการตอบสนองที่สอดคล้องกัน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรนิติบัญญัติ บทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) และองค์กรระหว่างประเทศทวีความสำคัญมากขึ้น การทูตรัฐสภาจึงสามารถใช้ เป็นเครื่องมือและแพลตฟอร์มที่สำคัญในการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศผ่าน การแลกเปลี่ยนความรู้ และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมถึงการตกลงต่างๆในฐานะรัฐสภา

การเสริมสร้างการทูตรัฐสภาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคลี่คลายและรับมือกับ ประเด็นเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสนับสนุนหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาในเวที ระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการทูตรัฐสหายังคงอยู่ในระหว่างการพัฒนา ภาพการทูต รัฐสภาในนิยามของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจหลากหลายแตกต่างกัน อีกทั้งสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎรยังต้องเผชิญกับความท้าทายเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการสนับสนุนเพื่อให้ สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้เล่นที่เข้มแข็งขึ้นในด้านการต่างประเทศ รวมถึงบุคลากรในองค์กรเองที่ต้องการ การพัฒนาเพื่อทำหน้าที่ผู้สนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ การสร้างทักษะ จัดหาทรัพยากร ความรู้ และ แนะนำกรอบกลยุทธ์ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการทูตรัฐสภา อันจะทำให้ประเทศไทยสามารถสร้าง การมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญและยืนในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างสง่างาม ดังนั้น สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงจำเป็นต้องมีกรอบการพัฒนากลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนกิจการดังกล่าวให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อเข้าใจความหมาย คุณค่า บทบาทของการทูตรัฐสภา
- 2) วิเคราะห์สถานะปัจจุบันของการทูตรัฐสภาในประเทศไทยเพื่อระบุความท้าทายและอุปสรรคและโอกาสทั้งในส่วนของผู้เล่น (ผู้ดำเนินการทูตรัฐสภาโดยตรง อันหมายถึง สมาชิกรัฐสภา) และผู้สนับสนุน อันได้แก่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์เพื่อพัฒนางาน สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในวงงานรัฐสภาด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การทูตรัฐสภาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้แผนปฏิบัติการ ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

1.3 วิธีการศึกษา

- 1) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ: ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 2) การสัมภาษณ์สมาชิกรัฐสภาทั้งอดีตและปัจจุบันและผู้เชี่ยวชาญในด้านการทูตรัฐสภา
- 3) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีจากศึกษาการทูตรัฐสภาประเทศนิวซีแลนด์: โครงสร้างองค์กร บทบาท หน้าที่และแนวทางการทำงาน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เข้าใจคุณค่าของการทูตรัฐสภาอย่างชัดเจนขึ้น รวมถึงแนวโน้ม และความท้าทายในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถระบุบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในวงงานรัฐสภาได้ และระบุจุดที่สามารถพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและขับเคลื่อนสู่แนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาด้านการต่างประเทศที่ยั่งยืนของประเทศ

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 การทูตรัฐสภา: กรอบคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทูตรัฐสภาครอบคลุมถึงกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ของรัฐบาลและสมาชิกในขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทั้งทางการและไม่เป็นทางการที่มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ การมีส่วนร่วมต่อนโยบายต่างประเทศ และการจัดการกับความท้าทายหลายอย่างที่กำลังเผชิญทั่วโลก ดังที่ Sabic (2008) กล่าวไว้ การทูตรัฐสภาครอบคลุมถึง "การมีส่วนร่วมของรัฐบาลในเวทีและสถาบันระหว่างประเทศ รวมถึงความพยายามของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายต่างประเทศผ่านกระบวนการทางกฎหมายและหน้าที่ในการกำกับดูแล"

แนวคิดนี้สามารถพิจารณาได้ผ่านมุมมองหลักสองประการ คือ สถาบันและการเมือง มิติทางกฎหมายของสถาบันมุ่งเน้นไปที่บทบาทและความสามารถอย่างเป็นทางการของรัฐบาลในนโยบายต่างประเทศ เช่น การให้สัตยาบันสนธิสัญญา การตรวจสอบทางกฎหมาย และการกำกับดูแลของรัฐบาล มิติทางการเมืองครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมที่กว้างขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อเสริมการทูตโดยฝ่ายบริหาร เช่น การประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ ทั้งในรูปแบบแบบทวิภาคีและพหุภาคี และเครือข่ายความร่วมมือที่ไม่เป็นทางการ (Stavridis & Jancic, 2017)

2.1.1 การทูตรัฐสภาในความหมายของผู้คนในวงงานรัฐสภา

นายกิตติ วัฒนินท์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตประธานกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย-สหราชอาณาจักร และอดีตเอกอัครราชทูต กล่าวไว้ในการให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2567 ว่า การทูตรัฐสภาเป็นแนวทางที่ฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศมีบทบาทในการดำเนินกิจการระหว่างประเทศ นอกเหนือจากหน้าที่หลักในการออกกฎหมายและกำกับดูแลการบริหารราชการแผ่นดิน แม้ว่าฝ่ายบริหารจะเป็นผู้กำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศหลัก แต่ฝ่ายนิติบัญญัติยังสามารถแสดงบทบาทและทำที่ในด้านการต่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ของชาติและประชาชนได้อุดมคติของการต่างประเทศที่เป็นเอกภาพ มองว่า กิจการต่างประเทศควรเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ของชาติ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารอาจมีมุมมองและทำที่ที่แตกต่างกันในบางประเด็น ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยที่เปิดกว้างให้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ในประเทศที่มีระบบพรรคการเมืองเดียว (เช่น ประเทศคอมมิวนิสต์ หรือสิงคโปร์) มักไม่มีความแตกต่างระหว่างทำที่ของ

ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารมากนัก แต่ในประเทศประชาธิปไตย (เช่น สหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรป) ฝ่ายนิติบัญญัติมักมีอิสระมากกว่าและอาจแสดงท่าทีที่แตกต่างจากฝ่ายบริหารได้ เช่น กรณีที่สภาองเกรสสหรัฐฯ มีท่าทีต่อประเด็นไต้หวันและจีน ซึ่งอาจแตกต่างจากฝ่ายบริหาร ในประเทศไทย ฝ่ายนิติบัญญัติได้แสดงบทบาทในการทูตที่มีความหลากหลายและในบางกรณีอาจแตกต่างจากฝ่ายบริหาร ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมือง ปี พ.ศ. 2556-57 ที่ฝ่ายนิติบัญญัติไทยยังคงรักษาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ แม้ว่าฝ่ายบริหารจะถูกคว่ำบาตรในทางการเมืองจากประเทศตะวันตก การทูตรัฐสภาเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถใช้เวทีนี้เพื่อแสดงท่าทีที่ไม่เหมือนกับฝ่ายบริหาร แต่จำเป็นต้องระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นการนำการเมืองภายในประเทศมากดดันการต่างประเทศ หรือทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ฝ่ายนิติบัญญัติไทยมีการพัฒนาบทบาทในด้านการต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีและควรส่งเสริมต่อไป ในอนาคต บทบาทนี้อาจเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และสนับสนุนผลประโยชน์ของชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นายสุวัฒน์ จิราพันธุ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และอดีตเอกอัครราชทูต กล่าวไว้ในการให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2567 ว่า การทูตรัฐสภาเป็นแนวคิดที่เน้นการดำเนินการทางการทูตโดยสมาชิกรัฐสภา ซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ในขณะที่การทูตของฝ่ายบริหารถูกดำเนินการโดยรัฐบาล การทูตรัฐสภาเป็นการทูตที่เสริมและเติมเต็มการดำเนินการทางการทูตของฝ่ายบริหาร การทูตรัฐสภามักมีลักษณะเฉพาะที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและใกล้ชิดมากกว่าการดำเนินการของรัฐบาลโดยตรง

ในหลายกรณี การทูตรัฐสภาได้กลายเป็นช่องทางที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ความสัมพันธ์ทางการทูตของรัฐบาลอาจมีข้อจำกัดหรือไม่สามารถตอบสนองได้ทันที เช่น ในกรณีวิกฤตที่เกิดขึ้นระหว่างอิสราเอลกับฮามาส เมื่อตุลาคม 2566 สมาชิกวุฒิสภาได้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยบรรเทาความตึงเครียดหรือหาทางแก้ไขสถานการณ์

นอกจากนี้ การทูตรัฐสภายังมีบทบาทสำคัญในกรอบพหุภาคี เช่น การประชุม IPU (Inter-Parliamentary Union) หรือ AIPA (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly) ซึ่งเป็นเวทีที่รัฐสภาของประเทศต่าง ๆ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำเสนอแนวคิด และสร้างความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อประเทศของตน เช่น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) หรือ การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การทูตรัฐสภาไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างประเทศต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การแก้ปัญหา

แก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่มีการเรียนรู้จากสหภาพยุโรป (EU) ในการปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เป็นการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่รัฐสภาของประเทศต่าง ๆ สามารถได้รับจากการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ในกรอบพหุภาคี ในภาพรวม การทูตรัฐสภาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนผลประโยชน์ของชาติในหลายมิติ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

นายพริษฐ์ วัชรสินธุ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ พรรคประชาชน กล่าวไว้ในการให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2567 ว่า การทูตรัฐสภาในยุคปัจจุบันมีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านภูมิรัฐศาสตร์และปัญหาข้ามชาติที่ซับซ้อนขึ้น การทำงานของรัฐสภาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเป็นกลไกเสริมการทูตของฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่ควรเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาทเชิงรุกในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศและการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคนในหลายประเทศ เหตุผลที่ความสำคัญของการทูตรัฐสภาเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ (1) สภาวะภูมิรัฐศาสตร์ที่ตึงเครียด ความขัดแย้งระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันสร้างความท้าทายให้กับความมั่นคงระหว่างประเทศ รัฐสภาในแต่ละประเทศสามารถมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดซึ่งอาจช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ (2) ปัญหาข้ามชาติที่ซับซ้อน เช่น ปัญหาฝุ่น PM 2.5 แก๊งคอลเซ็นเตอร์ หรือวิกฤตการณ์ในเมียนมา เป็นตัวอย่างของปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการดำเนินการภายในประเทศเพียงอย่างเดียว การทูตรัฐสภาจึงควรมีบทบาทในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

นางสาวธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคเพื่อไทย กล่าวไว้ในการให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2567 ว่า การทูตรัฐสภามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่จำกัดวงเพียงแคในฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายรัฐบาลเท่านั้นแต่อย่างยิ่งรวมถึงการที่เราได้มีกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์ มีความคิดเห็น ที่ผ่านการพูดคุยกันกับทุก ๆ หน่วยงานแล้ว คือ มีการพูดคุยกันในเนื้อหาทางด้านกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ พันธะสัญญา ระหว่างประเทศรวมถึงการแสวงหาความร่วมมือของฝ่ายนิติบัญญัติแต่ละประเทศด้วย การทูตรัฐสภา คือ การที่ทุกคนนั้นได้พูดคุยและทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของพี่น้องประชาชนแต่ละประเทศ

2.1.2 การทูตรัฐสภา: มิติทางกฎหมาย

อาจกล่าวได้ว่า การทูตรัฐสภาในประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นพร้อมการเกิดขึ้นของประชาธิปไตย เมื่อประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 การจัดตั้งสภาผู้แทนราษฎรหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 เป็นการเปิดประตูสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านช่องทางรัฐสภา ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรก (ฉบับชั่วคราว)

ที่กำหนดให้การประกาศสงครามจะต้องได้รับมติเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน (Yossawadee Taleerat, 2017: 8) อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมต่อนโยบายต่างประเทศของรัฐสภายังคงเป็นไปอย่างจำกัด

เป็นปรากฏการณ์ทั่วไปในหลายประเทศในโลกที่ที่การต่างประเทศแทบจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารฝ่ายเดียว ฝ่ายนิติบัญญัติถูกเปรียบเสมือนตรายางรับรองการดำเนินกิจการของฝ่ายบริหาร (Schwab, 2013) แม้มีการขยายบทบาทของรัฐสภาเพิ่มขึ้น การทำสนธิสัญญาหรือหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ส่วนใหญ่ก็เป็นฝ่ายบริหารที่มีอำนาจในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศได้โดยลำพัง ไม่ต้องปรึกษาหารือหรือขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนแสดงเจตนาผูกพัน ยกเว้นหนังสือสัญญาที่สำคัญบางประเภทต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน โดยกำหนดประเภทของหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาไว้เพียงสามประเภท ได้แก่ (1) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย (2) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ และ (3) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา (บรรหาร กาลา, 2552: 54)

จากประสบการณ์ในอดีตที่ประเทศไทยเคยเผชิญกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำความตกลงระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนระหว่างประเทศ ข้อพิพาทการขึ้นทะเบียนมรดกโลกเขาพระวิหารที่รัฐมนตรีให้ความเห็นชอบร่างคำแถลงการณ์ร่วมโดยไม่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทเรียนจากการทำข้อตกลงเรื่องเขตการค้าเสรีที่สร้างผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อประชาชน ทำให้เกิดแนวคิดสร้างกระบวนการทำหนังสือสัญญาที่มีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น ผ่านการถกเถียงแลกเปลี่ยนในรัฐสภา บนหลักการการตรวจสอบและถ่วงดุล เพื่อความมีธรรมาภิบาล และเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ซึ่งแนวคิดนี้ได้นำมาสู่หลักการใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 (อรณิข รุ่งธิปานนท์, 2560) โดยมาตรา 190 ได้วางหลักการเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการปรับปรุงจากหลักการเดิมตามมาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเพิ่มประเภทของหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เพิ่มอำนาจแก่รัฐสภาและบทบาทของประชาชนในการรับทราบและให้ข้อเสนอแนะในกระบวนการเจรจาต่อรองในการทำหนังสือสัญญา รวมทั้งเพิ่มความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน (อรณิข รุ่งธิปานนท์, 2560)

นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในการอนุมัติกฎหมายต่าง ๆ ที่สำคัญแล้ว รัฐสภายังมีบทบาทในการควบคุมการบริหารราชการต่างประเทศและร่วมกำหนดนโยบายผ่านการอนุมัติงบประมาณ การตั้งกระทู้ถาม การหารือร่วมกับคณะกรรมการ และการอภิปรายในที่ประชุมรัฐสภาเกี่ยวกับร่างข้อตกลงต่าง ๆ เพื่อให้แนวทางแก่รัฐบาลก่อนเข้าสู่การเจรจากับ

ต่างประเทศ หรือการยื่นจดหมายเปิดผนึกต่อฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงความคิดเห็นส่วนตัวออกสู่สาธารณชนและเพิ่มการรับรู้ในประเด็นต่างประเทศ

2.1.3 การทูตรัฐสภา: มิติของการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศ

บทบาทของสมาชิกรัฐสภาในองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศปรากฏอย่างเป็นทางการเมื่อประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพรัฐสภาในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2493 และทยอยเข้าร่วมเวทีอื่น ๆ เป็นลำดับ

ปัจจุบันรัฐสภาไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การรัฐสภาระหว่างประเทศที่มีกฎบัตรกำหนดให้จัดตั้งหน่วยประจำชาติขึ้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎบัตรและมติขององค์การรัฐสภาระหว่างประเทศอยู่ 3 องค์การ คือ (1) สหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union: IPU) (2) สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asian-Pacific Parliamentarians' Union: APPU) และ (3) สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly: AIPA)

การทูตรัฐสภาได้พัฒนาไปจนครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการต่าง ๆ ที่รัฐสภาเข้ามามีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังเช่น การเยือนทวิภาคี การประชุมพหุภาคี และการมีส่วนร่วมในองค์การระหว่างประเทศอีกหลายองค์การ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้สมาชิกรัฐสภาได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนกับมิตรประเทศอื่น ๆ เรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและแก้ไขปัญหาที่เผชิญร่วมกัน

2.1.3.1 การทูตรัฐสภาแบบทวิภาคี

การทูตทวิภาคีของรัฐสภาเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างรัฐสภาของสองประเทศ การทูตในรูปแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์แบบทวิภาคี ส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน และจัดการกับประเด็นที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ตัวอย่างได้แก่ การเยือนอย่างเป็นทางการโดยคณะผู้แทนรัฐสภา คณะกรรมการรัฐสภาร่วม และกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาระหว่างประเทศ (Sabic, 2008) ในงานการทูตรัฐสภาแบบทวิภาคีนั้นจะดำเนินการผ่าน 2 ช่องทางหลัก คือ ผ่านภารกิจด้านต่างประเทศของประธานผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา และผ่านกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาระหว่างประเทศ

- ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา ประธานสภามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทางการทูตทวิภาคี ผ่านการพบปะ การให้การรับรองบรรดาผู้แทนทางการทูตจากนานาประเทศที่มาประจำการที่ประเทศไทย ประธานรัฐสภาประเทศอื่น และคณะผู้แทนรัฐสภาต่างประเทศ รวมถึงรับรองการเยือนของบุคคลสำคัญชาวต่างประเทศ และเป็นผู้นำในภารกิจการเดินทางเยือนประเทศอื่นเพื่อยกระดับและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภา ตามคำเชิญของประเทศนั้น ๆ โดยเป็นแขกของประเทศที่เดินทางไปเยือน หรือเป็นเจ้าภาพในการรับรอง ในส่วน

สมาชิกรัฐสภายังมีเดินทางเยือนอย่างเป็นทางการเพื่อการศึกษาดูงาน พุดคุยและพบปะสนทนา กับบุคคลสำคัญของรัฐสภานั้น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน

- กลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ เป็นการรวมตัวเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาของประเทศต่าง ๆ ผ่านการเจรจาหรือ แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ กลุ่มเหล่านี้ก่อตั้งขึ้นบนพื้นฐานความร่วมมือข้ามพรรคการเมือง โดยสมาชิกมักมีความสนใจพิเศษในรัฐหุ่นส่วนหรือประเด็นนโยบายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญในการเชิญและส่งคณะผู้แทนสมาชิกรัฐสภา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนการเยือน ซึ่งเดิมเน้นที่พิธีการ ปัจจุบันได้ขยายไปสู่การประชุมหารือประเด็นที่มีความสนใจร่วมกันมากขึ้น ตัวอย่างของการดำเนินงานในอดีต พบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการสนทนาส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และไม่ได้มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนในเรื่องของหัวข้อที่มีผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเฉพาะเจาะจง การพัฒนาในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การจัดการประชุมที่มีการวางแผนอย่างละเอียดและการกำหนดหัวข้อที่ชัดเจน เพื่อให้การแลกเปลี่ยนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาของประเทศต่างๆ

2.1.3.2 การทูตรัฐสภาแบบพหุภาคี

การทูตพหุภาคีของรัฐสภาเกิดขึ้นภายในกรอบขององค์การระหว่างประเทศและสถาบันต่าง ๆ รัฐสภาเข้าร่วมในการประชุมสมัชชา การประชุม และเวทีระหว่างประเทศ เพื่อมีส่วนร่วมในการเจรจา ตกลงกัน และประสานนโยบายผ่านองค์กรรัฐสภา ระหว่างประเทศในหลากหลายองค์กร เช่น

- สหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union, IPU) สหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union หรือ IPU) เป็นองค์การทางการเมืองระหว่างประเทศที่เก่าแก่ที่สุด ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2432 (ค.ศ. 1889) จากความริเริ่มของฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร ช่วงแรกของการก่อตั้งมีประเทศสมาชิก 9 ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่ม คือ เพื่อส่งเสริมสันติภาพระหว่างประเทศ ความร่วมมือ และความเข้าใจอันดี ตลอดจนเป็นเวทีเพื่อคลี่คลายข้อพิพาทและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ต่อมา สหภาพรัฐสภาได้พัฒนาไปสู่การเป็น "เวทีการทูตรัฐสภาระดับโลก" ปัจจุบันมีประเทศสมาชิก 179 ประเทศทั่วโลก รวมถึง สมาชิกสมทบ 13 องค์กร และ องค์กรผู้สังเกตการณ์ถาวร (Permanent Observers) อีกจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นองค์การรัฐสภา ระหว่างประเทศปัจจุบันที่มีจำนวนประเทศสมาชิกมากที่สุดในโลก การเข้าเป็นสมาชิกสหภาพรัฐสภา จะต้องแสดงเจตจำนงและรับข้อผูกพันตามธรรมนูญแห่งสหภาพรัฐสภา โดยคณะมนตรีบริหาร สหภาพรัฐสภาจะทำหน้าที่พิจารณาคำขอเข้าเป็นสมาชิก IPU ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 135 ปี โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสหภาพรัฐสภา (ครั้งที่ 14 เมื่อปี พ.ศ. 2499) ที่ กรุงเทพมหานคร

- สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly, AIPA)

สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly: AIPA) แต่เดิมใช้ชื่อว่า องค์การรัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Organization: AIPO) เริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยการริเริ่มของรัฐสภาอินโดนีเซียในปี พ.ศ. 2517 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือของรัฐสภาแห่งชาติในอาเซียนให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น เนื่องจากขณะนั้นความร่วมมือของอาเซียนนั้นมีอยู่ทุกกรอบแล้ว แต่ยังขาดความร่วมมือในกรอบของระดับรัฐสภา โดยแนวความคิดของรัฐสภาอินโดนีเซียได้รับความสนใจจากประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และราชอาณาจักรไทย โดยต่างเห็นพ้องต้องกันถึงประโยชน์ของการสร้างความร่วมมือให้ใกล้ชิดในระหว่างรัฐสภาของกลุ่มประเทศอาเซียน จึงได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือการจัดตั้งองค์การรัฐสภาอาเซียนขึ้นถึง 3 ครั้ง และในครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2520 ได้ลงนามเห็นชอบในธรรมนูญขององค์การรัฐสภาอาเซียน เพื่อจัดตั้งองค์การรัฐสภาอาเซียนอย่างเป็นทางการนับแต่นั้นมา ต่อมา ที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การรัฐสภาอาเซียน ครั้งที่ 27 ระหว่างวันที่ 10-15 กันยายน พ.ศ. 2549 ณ เมืองเซบู สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ได้ประกาศใช้ธรรมนูญขององค์กรฉบับใหม่ โดยได้เปลี่ยนชื่อจากองค์การรัฐสภาอาเซียน มาเป็นสมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly: AIPA) ทำหน้าที่เป็นเวทีสำหรับรัฐสภาของประเทศสมาชิกอาเซียนในการเสริมสร้างความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกระบวนการบูรณาการระดับภูมิภาค AIPA มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคโดยการจัดการกับความท้าทายร่วมกันและอำนวยความสะดวกในการปรับตัวด้านกฎหมายระหว่างประเทศสมาชิก

- สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Parliamentary Union, APPU)

สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียแปซิฟิกได้ริเริ่มจัดตั้งโดยสมาชิกสมาชิกรัฐสภาจากหลายประเทศในเอเชีย มาร่วมประชุมที่โตเกียว เมื่อวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 ประเทศที่เข้าร่วมได้แก่ ไทย ได้หวัน เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ซึ่งส่วนใหญ่ส่งเอกอัครราชทูตประจำญี่ปุ่น เป็นผู้แทน ที่ประชุมได้ตกลงในหลักการจัดตั้งสหภาพฯ และร่างกฎบัตรเบื้องต้น โดยให้ผู้แทนนำกลับไปหารือกับรัฐสภาของตน ในการประชุมสมัชชาใหญ่ครั้งแรก ณ กรุงโตเกียว วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2508 ได้มีการรับรองกฎบัตรของสหภาพฯ และต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2509 ที่ประชุมคณะมนตรีสหภาพฯ ได้รับสัตยาบันจากประเทศต่าง ๆ ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพฯ ภายหลัง สหภาพฯ ได้แก้ไขกฎบัตรหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก และเปลี่ยนชื่อเป็น "สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก" เพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศในมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าร่วม มุ่งเน้นการส่งเสริมการสนทนาและความร่วมมือระหว่างรัฐสภาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเน้นการแก้ไขปัญหาระดับภูมิภาคผ่านการทูตรัฐสภาและส่งเสริมความร่วมมือทาง

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สหภาพฯ ยังส่งเสริมบทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาที่ยั่งยืนและสนับสนุนความพยายามในการบูรณาการระดับภูมิภาคองค์กรเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของรัฐบาลในการรับมือกับความท้าทายระดับโลกและระดับภูมิภาค ส่งเสริมความโปร่งใสและความร่วมมือในสังคมระหว่างประเทศ

2.2 ทบทวนวรรณกรรม: รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเพื่อการพัฒนางานด้านการต่างประเทศของรัฐบาล

ช่วงปี พ.ศ. 2556-2563 มีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการทูตรัฐบาลและการสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พร้อมข้อเสนอแนะหลายชิ้น ดังนี้

2.2.1 ลอ อูร์ไรใจ (2556) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับทวิภาคี โดยเน้นกรณีศึกษาสำนักเลขาธิการวุฒิสภา”

สรุปข้อเสนอแนะดังนี้

1) การวางแผนและจัดระบบภารกิจการทูตและการต่างประเทศของวุฒิสภา: ควรกำหนดกรอบและวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ความตระหนักรู้ในหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของภารกิจด้านการทูตและการต่างประเทศในภาพรวม

2) การแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices): มีความจำเป็นที่จะต้องแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในด้านพิธีการทูตและการต่างประเทศกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เช่น การจัดทำข้อมูลประกอบประเด็นสนทนา และมารยาททางการทูต เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างประเทศ

3) การพัฒนาทักษะและความรู้ของเจ้าหน้าที่: การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติภารกิจด้านต่างประเทศควรเน้นการใช้หลักสมรรถนะ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถในด้านภาษา การสื่อสาร การเขียนเอกสารวิชาการ และการนำเสนองานต่อที่ประชุม สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถสนับสนุนงานด้านวิชาการให้กับสมาชิกวุฒิสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน: มีการเน้นเรื่องการจัดเก็บและการสืบค้นข้อมูลที่รวดเร็ว แม้ว่าในปัจจุบันจะมีระบบฐานข้อมูลด้านต่างประเทศ แต่ยังคงต้องปรับปรุงเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายและทันสมัยขึ้น

5) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่: ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีแรงจูงใจในการทำงาน โดยเฉพาะในการปฏิบัติภารกิจที่ซับซ้อนและต้องใช้ความอดทนสูง เช่น การประสานงานด้านการทูต

แนวทางเหล่านี้เน้นความสำคัญของการพัฒนาความสามารถและทักษะของเจ้าหน้าที่ในด้านการทูตและการต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การทูตรัฐสภาของประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2 ดวงดาว จอนสุข (2557) ศึกษา “บทบาทของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ”

เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1) การพัฒนาบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์: ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ โดยนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (Individual Development Plans) และเส้นทางในการพัฒนาและฝึกอบรม (Training Road Map) เพื่อให้บุคลากรสามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางการทูตรัฐสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การส่งเสริมบทบาทของสมาชิกรัฐสภาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ: ควรมีนโยบายในการปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมบทบาทของสมาชิกรัฐสภาในการเป็นตัวอย่างที่ดี (Role Model) ขององค์กร รวมถึงการสร้างความเข้าใจในหน้าที่และบทบาททางการทูต โดยเฉพาะในมิติของการทูตรัฐสภาที่สมาชิกรัฐสภาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นสากลที่เกี่ยวข้อง

3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ: การประสานงานกับหน่วยงานต่างประเทศ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูต จะเป็นประโยชน์ในการจัดเตรียมข้อมูลและประเด็นสำคัญสำหรับการเจรจาระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาสามารถทำงานร่วมกันและดำเนินกิจกรรมกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การใช้การทูตรัฐสภาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศ: ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของสมาชิกรัฐสภาในการเจรจาระหว่างประเทศ เพื่อปูทางในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตและส่งเสริมกระบวนการสันติภาพระหว่างประเทศ รวมถึงการเสนอแนะมติรัฐสภาในกระบวนการเจรจาขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรการค้าโลก (WTO)

5) การสนับสนุนการจัดทำคู่มือพหุภาษาสำหรับสมาชิกรัฐสภา: เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในเวทีระหว่างประเทศ ควรจัดทำคู่มือเกี่ยวกับมารยาททางการทูตและการปฏิบัติตนในสถานการณ์ระหว่างประเทศ อันเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของสมาชิกรัฐสภาไทย

แนวทางเหล่านี้เป็นการเชื่อมโยงนโยบายและการปฏิบัติให้เข้ากับการทูตรัฐสภา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานทางการทูตรัฐสภาไทยในเวทีโลก

2.2.3 กฤษฎี มาศรีจันท์ (2562) ศึกษา “การพัฒนาการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนภารกิจของสถาบันนิติบัญญัติ”

เสนอข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน: มีการเสนอให้เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสำนักภาษาต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เสนอให้ปรับโครงสร้างและรวมกลุ่มงานด้านภาษาต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการทั้งสองแห่งเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดความซ้ำซ้อน และร่วมพัฒนาเว็บไซต์รัฐสภาระหว่างประเทศในหลายภาษา ซึ่งสอดคล้องกับการทูตรัฐสภาที่ต้องการความร่วมมือระหว่างประเทศและการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าถึงได้ทั่วโลก การเพิ่มภาษาต่างประเทศจะช่วยให้การสื่อสารกับองค์กรรัฐสภาระหว่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การพัฒนาบุคลากรด้านการแปลและล่าม: ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านการแปลและการล่ามของนักวิเทศสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาษาที่มีความสำคัญต่อการทูตรัฐสภา เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และภาษาจีน การฝึกอบรมในรูปแบบนี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการสนับสนุนการเจรจาระหว่างประเทศและการดำเนินงานในเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศ

3) การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการปฏิบัติงาน: ควรมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการแปลและล่าม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น การใช้ระบบปฏิบัติการช่วยแปลของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) เพื่อจัดการกับปริมาณงานที่มากและซับซ้อน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานทางด้านวิเทศสัมพันธ์สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและการทูตรัฐสภาที่ต้องการการสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4) การพัฒนาและเผยแพร่ความรู้: การจัดทำคลังคำศัพท์ในงานประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศและการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานด้านการแปลและการล่าม เป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักวิเทศสัมพันธ์ในการสนับสนุนงานการทูตรัฐสภา การจัดทำข้อมูลเหล่านี้เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์จะช่วยให้เกิดการเข้าถึงความรู้และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง

5) การจัดการความรู้และการพัฒนาระบบการทำงาน: การจัดการความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิเทศสัมพันธ์ และการจัดการฝึกอบรมในลักษณะ Non-training จะช่วยให้บุคลากรมีความพร้อมในการสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันนิติบัญญัติในระดับนานาชาติ การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารภายในหน่วยงานจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และทันสมัยมากยิ่งขึ้น

2.2.4 ภาควิชา มิ่งมิตร (2563) ศึกษา “บทบาทสำนักงานศูนย์ประชาคมอาเซียนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับการสนับสนุนเป้าหมายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน: โอกาสและความท้าทายสำหรับรัฐสภาไทย”

เสนอแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การบูรณาการงานระหว่างหน่วยงาน: ควรมีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้าน การบูรณาการนี้จะช่วยให้การดำเนินงานมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านประชาคมอาเซียน รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการด้านการทูตรัฐสภาในระดับนานาชาติ

2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร: มีความจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านประชาคมอาเซียนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้าใจในบริบทสากลและการทูตรัฐสภา ซึ่งจะทำให้บุคลากรสามารถเป็นผู้แทนที่มีความเชี่ยวชาญและสามารถสื่อสารกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การส่งเสริมบทบาทของรัฐสภาไทยในเวทีนานาชาติ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรมีนโยบายในการสนับสนุนการเข้าร่วมเวทีประชาคมอาเซียนและเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศของสมาชิกสภาฯ เพื่อส่งเสริมบทบาทของไทยในการเป็นผู้นำและผู้สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับนานาชาติ การทูตรัฐสภาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมือและการเจรจาระหว่างประเทศ

4) การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการดำเนินงาน: ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและการทูตรัฐสภา เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูลและการสื่อสารจะช่วยลดความซับซ้อนและเพิ่มความรวดเร็วในการตัดสินใจ

5) การพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานระหว่างประเทศ: ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ (UN) เพื่อเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวปฏิบัติที่ดีในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน การร่วมมือระหว่างประเทศจะทำให้การดำเนินงานของไทยในเวทีโลกมีความเข้มแข็งและมีความต่อเนื่อง

2.2.5 สติจิตร ไตรพิบูลย์สุข (2564) ศึกษา “การวางแนวทางในการผลักดันผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งในสมาคมเลขาธิการรัฐสภา (Association of Secretaries General of Parliaments: ASGP)”

มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดการทูตรัฐสภา ดังนี้

1) การพัฒนาบุคลากรเพื่อการทูตรัฐสภา: ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส รวมถึงการฝึกอบรมในด้านการทูตรัฐสภา เพื่อให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของ ASGP และรับตำแหน่งที่สำคัญได้ การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในบริบทสากลและทักษะการทูตที่เข้มแข็ง จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถนำเสนอแนวคิดและแนวนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ: ควรมีการสร้างและเสริมสร้างเครือข่ายกับรัฐสภาในประเทศอื่น ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ การสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างเลขาธิการรัฐสภาต่าง ๆ จะทำให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านการทูตรัฐสภา

3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ASGP: ควรส่งเสริมให้ผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของ ASGP อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการตอบแบบสอบถาม การอภิปรายทั่วไป หรือการนำเสนอประเด็นอภิปราย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความยอมรับจากสมาชิกอื่น ๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการแสดงถึงความพร้อมและความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศ

4) การวางแผนกลยุทธ์เชิงรุก: ควรวางแผนกลยุทธ์ในการผลักดันผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ได้รับตำแหน่งสำคัญใน ASGP อย่างเป็นระบบและรัดกุม การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและการสนับสนุนจากฝ่ายการเมือง การเสริมสร้างการประสานงานระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ส่งผลให้การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงขึ้น

5) การพัฒนาภารกิจด้านการทูตรัฐสภาในระดับภูมิภาค: ควรมีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐสภาในระดับภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อสร้างฐานการสนับสนุนที่แข็งแกร่งในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ ASGP รวมถึงการต่อยอดความร่วมมือไปยังภูมิภาคอื่น ๆ

จากการศึกษาเอกสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานด้านการต่างประเทศของรัฐสภาไทยทั้งห้าเล่มข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้หลายมิติ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้:

1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: การศึกษาต่าง ๆ เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทูตและการต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการทูตรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบุคลากรมีตั้งแต่การฝึกอบรมในด้านสมรรถนะ การพัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการทำงานด้านการทูตในเวทีระหว่างประเทศ การที่บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในบริบทสากลและทักษะการทูตที่เข้มแข็งจะช่วยเสริมสร้างบทบาทของรัฐสภาไทยในเวทีระหว่างประเทศ

2) การปรับปรุงโครงสร้างองค์กร: การศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับการดำเนินงานด้านการทูตรัฐสภา เช่น การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก การจัดระบบงานที่ครอบคลุมและไม่ซ้ำซ้อน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสนับสนุนการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดปัญหาด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การทูตรัฐสภาและการดำเนินงานด้านการต่างประเทศของไทย

3) การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านต่างประเทศ: มีการเน้นถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านการทูตและการต่างประเทศ เช่น การจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล การแปลและล่าม การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ และการใช้ระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุม แนวทางนี้จะช่วยให้การดำเนินงานมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานและการจัดทำคลังความรู้เพื่อสนับสนุนการทำงานในเวทีระหว่างประเทศ

4) การเสริมสร้างความร่วมมือในระดับสากล: การศึกษาหลายชิ้นเสนอแนะให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับประเทศอื่น ๆ การเสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ (UN) หรือสมาคมเลขาธิการรัฐสภา (ASGP) จะช่วยให้ไทยสามารถเป็นผู้นำในการเจรจาระหว่างประเทศและมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก

การศึกษาการวิเคราะห์การทำงานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา นั้น ถือเป็นฐานข้อมูลที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทบทวนสถานะปัจจุบัน โดยการศึกษาและสรุปประเด็นจากรายงานในอดีตสามารถชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ปัจจุบันมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับความเป็นจริง นอกจากนี้ การใช้ข้อมูลและบทเรียนที่ได้จากการทำงานในอดีตยังช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานในอนาคต รวมถึงการตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอีกด้วย ดังที่จะนำเสนอในบทที่ 3 ต่อไป

2.3 สถานะปัจจุบัน บทบาทและคุณค่าของการทูตรัฐสภาต่อสังคมไทยท่ามกลางความท้าทายระดับโลก: จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส

การทูตรัฐสภากลายเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญมากขึ้นเพื่อช่วยร่วมนำทางให้ประเทศไทยสามารถผ่านภาวะการณ์ของโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การทูตรัฐสภาช่วยเสริมการทูตฝ่ายบริหารโดยเป็นเวทีให้สมาชิกสภาเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมทั้งแบบทวิภาคีผ่านกลไกกลุ่มมิตรภาพ และเข้าร่วมเวทีพหุภาคี เช่น สหภาพรัฐสภา (IPU) และสมัชชารัฐสภาอาเซียน (AIPA) การทูตรัฐสภาเป็นกลไกหนึ่งซึ่งช่วยให้ประเทศไทยจะสามารถคงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ โดยการสนับสนุนระเบียบโลกที่เคารพในอธิปไตยและความหลากหลายของทุกประเทศ

การทูตรัฐสภามีส่วนสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างมหาอำนาจและการจัดการผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างประเทศ แต่การทูตรัฐสภาของประเทศไทยก็ยังเผชิญกับความท้าทายด้วยเช่นกัน สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ เช่น การรัฐประหาร หรือการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ความต่อเนื่องของการทูตรัฐสภาขาดหายไป ดังเช่น การรัฐประหารในปี 2549 ทำให้ประเทศไทยถูกระงับกิจกรรมจาก IPU ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของปัจจัยการเมืองภายในต่อการทูตรัฐสภาของไทยในเวทีระหว่างประเทศ

การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่ล่าช้ายังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จำกัดทรัพยากรและขีดความสามารถของสมาชิกรัฐสภา ในการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างประเทศ และลดทอนบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ ถึงแม้จะมีข้อจำกัดเหล่านี้ แต่ประเทศไทยยังคงมีโอกาสำคัญในการยกระดับบทบาทของการทูตรัฐสภาโดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เริ่มหันไปสู่การเป็นพหุอำนาจที่มากขึ้น การสร้างบทบาทในการเป็นผู้ไกลเกลี่ย เช่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งในประเทศเพื่อนบ้านเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่ประเทศไทยสามารถมีส่วนร่วมได้

ปัจจัยข้างต้น ไม่ว่าจะปัจจัยทางการเมืองหรือเศรษฐกิจอันถือเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการและประสิทธิภาพของการทูตรัฐสภา แต่เป็นสิ่งที่ยากจะควบคุมหรือจัดการได้ การศึกษาฉบับนี้ที่มุ่งศึกษาสถานะและบทบาทของสมาชิกรัฐสภา ในฐานะผู้เล่นสำคัญของการทูตรัฐสภา ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของการทูตรัฐสภานั้น ทำให้สมาชิกรัฐสภามีโอกาสเข้าถึงกระบวนการในการดำเนินกิจการด้านการต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้สามารถสร้างสรรค์นโยบายต่างประเทศที่มีความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของไทยกับข้อเรียกร้องจากมหาอำนาจ การเข้าร่วมเวทีระหว่างประเทศของสมาชิกรัฐสภายังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาความมั่นคงและความเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคอาเซียน โดยไม่ต้องเอนเอียงเข้าหาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป ซึ่งช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาบทบาทที่เกี่ยวข้องในเวทีระหว่างประเทศได้

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางประสิทธิภาพของการทูตรัฐสภาของไทย คือ ข้อจำกัดทางภาษา โดยสมาชิกรัฐสภาจำนวนไม่น้อยยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาอังกฤษ

ซึ่งเป็นภาษาหลักในการทูตระหว่างประเทศ ข้อบกพร่องทางภาษานี้ส่งผลให้สมาชิกรัฐสภาไม่สามารถมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาข้อตกลงที่ซับซ้อนหรือการเข้าร่วมวาทกรรมระดับโลก ทั้งนี้ ช่องว่างทางภาษายังทำให้ศักยภาพของประเทศไทยในการส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติในเวทีโลกลดลง

นอกจากนี้ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาด้านการทูตและการต่างประเทศ รวมถึงการติดตามสถานการณ์ปัจจุบัน และการเชื่อมโยงผลประโยชน์แห่งชาติในเชิงกลยุทธ์กับประเทศคู่มิตรหรือองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการทูตรัฐสภาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ข้อจำกัดทางภาษาและความรู้ในสารัตถะและแบบปฏิบัติทางการทูตนั้น เป็นสิ่งที่นายชูการ์โน มะทา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2567) คาดหวังว่าจะได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างต่อไป

แม้ว่าการทูตรัฐสภาจะดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น แต่ยังสามารถแสดงบทบาทที่น่าชื่นชมในหลายสถานการณ์ด้านการต่างประเทศที่สำคัญ สมาชิกรัฐสภาที่มีส่วนเสริมและกระตุ้นเตือนภาครัฐบาลผ่านกระบวนการทางรัฐสภา ให้ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ชาติในระยะสั้นและระยะยาว และยังมีพื้นที่ยืนบนเวทีโลก ดังเช่น

- กรณีผู้หลบหนีภัยชาวอุยกูร์: สมาชิกสภาฯ จากกรรมาธิการหลายคณะ ได้แก่ กรรมาธิการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ กรรมาธิการต่างประเทศ ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี เรียกร้องให้ยุติการส่งกลับผู้หลบหนีภัยชาวอุยกูร์ และหาทางออกที่ยั่งยืนต่อกรณีดังกล่าวเพื่อส่งเสริมการเพิ่มศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักการสากล ซึ่งประเด็นทางสิทธิมนุษยชนนี้อาจจะกระทบการสมัครเข้าเป็นสมาชิกมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nation Human Rights Council: UNHRC) ที่จะเกิดขึ้นในเดือนตุลาคม 2567 และขณะที่รัฐบาลกังวลถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อาจถูกกระทบ การแสดงออกของสมาชิกรัฐสภาที่แสดงการไม่เมินเฉยต่อประเด็นทางสิทธิมนุษยชน อาจถือเป็นส่วนหนึ่งที่เสริมภาพลักษณ์ให้ดีขึ้นในสายตาประชาคมโลก

- ปัญหาผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบในเมียนมา: ได้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมาธิการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้หลบหนีภัยการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา ในคณะกรรมาธิการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ และต่อมาได้เสนอผลการศึกษาเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายความมั่นคง และกระทรวงการต่างประเทศเพื่อได้ประสานความร่วมมืออย่างเป็นระบบ เป็นการเสริมบทบาทของไทยในด้านสิทธิมนุษยชนต่อการแก้ปัญหาวิกฤตในเมียนมา และแสดงให้เห็นถึงการทำงานทางประชาธิปไตยตามหลักการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง จากการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ร่วมผลักดันเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและอยู่กับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทำให้รับทราบความเดือดร้อน

และมีความเข้าใจในปัญหาจากผู้ลี้ภัยและประชาชนในพื้นที่โดยตรงและพยายามสะท้อนเสียงเตือนร้อนของประชาชนผ่านกลไกทางรัฐสภาเพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เริ่มจากประชาชนไปสู่องค์กรตัดสินใจทางการเมือง หรือที่เรียกกันว่า เป็นกระบวนการจากข้างล่างขึ้นไปสู่ข้างบน (Bottom-up approach)

- ภัยหลอกลวงทางโทรศัพท์ มิจาชีพแก๊งคอลเซ็นเตอร์: ได้มีการเสนอจากสมาชิกสภาฯ ในระหว่างการอภิปรายทั่วไป ในการประชุมเมื่อเดือนเมษายน 2567 ให้ยกระดับการจัดการมิจาชีพแก๊งคอลเซ็นเตอร์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องจัดการด่วนที่สุด เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากนานาชาติทั้งด้านการทูตและงานด้านความมั่นคง ในที่ประชุมได้เสนอแนะให้ศึกษาจากประเทศจีนที่สามารถจัดการปัญหานี้ได้อย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว โดยย้ำว่าการรักษาสัมพันธ์ทางการทูตเป็นสิ่งจำเป็นแต่ต้องไปเพื่อรักษาประโยชน์ของประชาชนไทยด้วย ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ตอบรับต่อข้อเสนอแนะอย่างดี

2.4 SWOT Model: วิเคราะห์การทำงานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะผู้สนับสนุนการทูตรัฐสภา ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้แผนปฏิบัติการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

ภายใต้กรอบแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สำนักงานเลขาธิการฯ) ซึ่งกำหนดให้มีประเด็นการพัฒนาด้านที่ 2¹ ส่งเสริมบทบาทรัฐสภาไทยด้านความร่วมมือในเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศถือเป็นเข็มทิศของการดำเนินงานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการฯ เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการเป็น SMART Parliament²

¹ โดยกำหนดประเด็นการพัฒนาสำนักงานฯ จำนวน 4 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 1 พัฒนาการก้าวสู่ Digital Parliament ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 2 ส่งเสริมบทบาทรัฐสภาไทยด้านความร่วมมือในเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศ ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในกระบวนการนิติบัญญัติ และประเด็นการพัฒนาด้านที่ 4 สร้างระบบนิเวศในการทำงาน (Ecosystem) ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ บุคลากรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

² SMART Parliament หมายถึง เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการโดยมีระบบที่ทันสมัยและมีขีดสมรรถนะสูง มีคุณธรรมจริยธรรมและความโปร่งใสพร้อมปรับเปลี่ยนไปสู่รัฐสภาดิจิทัล (Digital Parliament) เพื่อสนับสนุนงานของสถาบันนิติบัญญัติให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยมีค่านิยมดังนี้ S-Sophistication หมายถึง เป็นองค์กรที่มีบุคลากรมีความรอบรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะสูง มีความเชี่ยวชาญเป็นมืออาชีพด้านนิติบัญญัติ และสามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ในประเทศและสถานการณ์โลกได้อย่างยั่งยืน M-Moral & Ethics หมายถึง เป็นองค์กรที่ยึดมั่นคุณธรรมและจริยธรรม มีค่านิยมและวัฒนธรรมสุจริต มีความผาสุกในการปฏิบัติงาน A-Accountability & Transparency หมายถึง การเป็นองค์กร

มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถาบันนิติบัญญัติ ประเทศชาติ และประชาชน โดยกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน ดังนี้

- ดำเนินงานด้านการต่างประเทศของรัฐบาลไทยให้ขับเคลื่อนอย่างมีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งในหรือนอกประเทศ
- เพิ่มความร่วมมือและเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนกับนานาประเทศ
- ตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลมีความถูกต้อง และทันสมัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
- ยกกระดับความสามารถของบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพ

การวิเคราะห์ SWOT

และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ในกรอบการขับเคลื่อนการทูตรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ SWOT ของสำนักงานด้านต่างประเทศในฐานะผู้สนับสนุน จะช่วยให้เข้าใจถึงความสามารถและข้อจำกัดภายในองค์กรได้อย่างครอบคลุม ชัดเจน เพื่อที่จะให้สำนักงานการต่างประเทศสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่เจาะจงเพื่อเสริมสร้างจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน ใช้ประโยชน์จากโอกาส และลดทอนความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น วิธีการที่มีโครงสร้างนี้จะทำให้สำนักฯ มีความพร้อมมากขึ้นในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถสนับสนุนสมาชิกสภาฯ ในการดำเนินงานทางการทูตได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การทูตรัฐบาลในมิติของการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชาติ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ และสำนักภาษาต่างประเทศ ร่วมกันมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศและสนับสนุนสมาชิกสภาฯ ในเวทีระหว่างประเทศ

ที่มีธรรมาภิบาล มีการบริหารจัดการองค์กรตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คำนึงถึงหลักความเสี่ยงและผลกระทบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อสังคม ยึดมั่นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ R-Resilient & Competition ตอบสนองทันต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาความสามารถในการแข่งขันตามระบบราชการ 4.0 ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประสานพลังทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ T-Technology & Digital transformation หมายถึง เป็นองค์กรรัฐสภาดิจิทัล ที่สามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม และข้อมูลสารสนเทศ

ภาพที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่ของสำนักด้านต่างประเทศ

1) สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศของสมาชิกรัฐสภาในเวทีองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ ทั้งในงานที่รัฐสภาได้ตั้งหน่วยประจำชาติไทย ตามกฎบัตรหรือธรรมนูญในบางองค์การ ได้แก่ สหภาพรัฐสภา (IPU) สมัชชารัฐสภาอาเซียน (AIPA) และสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียแปซิฟิก (APPU) รวมทั้งในส่วนของกรอบความร่วมมืออื่น ๆ ในระดับพหุภาคีที่รัฐสภาไทยเป็นสมาชิกโดยปฏิบัติหน้าที่เลขานุการคณะผู้แทนไทยในการเดินทางไปประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศในเวทีต่าง ๆ ด้วยการสนับสนุนด้านสารัตถะเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ

2) สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดำเนินการเกี่ยวกับด้านต่างประเทศทวิภาคีของสมาชิกรัฐสภาในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การเยี่ยมเยือนระหว่างบุคคลสำคัญของรัฐสภาไทยกับรัฐสภาต่างประเทศ กิจกรรมกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ โดยดำเนินการตามหลักพิธีการทูตสากล ตลอดจนการติดตามความเคลื่อนไหวข่าวสารการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อจัดทำข้อมูล/ประเด็นสำหรับการสนทนาของบุคคลสำคัญของรัฐสภาไทยในวาระต่าง ๆ

3) สำนักภาษาต่างประเทศ ดำเนินการด้านการแปลเอกสารวิชาการและล่ามให้แก่บุคคลสำคัญของรัฐสภาไทย เพื่อสนับสนุนทั้งการเดินทางเยือนรัฐสภาต่างประเทศ การประชุมองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศและการรับรองคณะบุคคลสำคัญชาวต่างประเทศของรัฐสภาไทย และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตารางที่ 1 SWOT Analysis:

<p>1. จุดแข็ง (Strengths)</p> <p>ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับระบบงานรัฐสภา</p>	<p>2. จุดอ่อน (Weaknesses)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขีดความสามารถในการวิเคราะห์และวิจัยที่จำกัด - โครงสร้างองค์กรมีความเฉพาะเจาะจง ไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ
<p>3. โอกาส (Opportunities)</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ - การนำเทคโนโลยีมาช่วยเสริมประสิทธิภาพ 	<p>4. อุปสรรค (Threats)</p> <p>ข้อจำกัดทางงบประมาณ</p>

การวิเคราะห์ SWOT ของสำนักงานเลขาธิการฯ ในบริบทการทูตรัฐสภาได้ทราบถึงลักษณะเด่นและความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินงานดังนี้

2.4.1 ความเข้าใจเชิงลึกในระบบงานรัฐสภา

ถือเป็นจุดแข็งสำคัญของสำนักงานฯ ความเชี่ยวชาญนี้เกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานของเจ้าหน้าที่ ทำให้สำนักงานสามารถสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนของระบบงานรัฐสภาอย่างถ่องแท้ช่วยให้สำนักงานสามารถเสนอแนะและจัดการกิจการรัฐสภาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้การทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างเฉพาะจากข้อมูลของสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่านักวิเทศสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานยาวนาน โดยมีอายุงานเฉลี่ย 16 ปี นอกจากนี้ อัตราการลาออกของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในระดับต่ำมาก ปัจจุบัน มีนักวิเทศสัมพันธ์ทั้งสิ้น 31 คน โดยทั้งหมดสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาที่มีเจ้าหน้าที่มากที่สุด คือ รัฐศาสตร์ จำนวน 19 คน รองลงมา คือ ศิลปศาสตร์และอักษรศาสตร์ 10 คน และคณะอื่น ๆ 2 คน

2.4.2 ขีดความสามารถในการวิเคราะห์และวิจัยที่จำกัด

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ผลกระทบของโลกาภิวัตน์และความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ได้ทำให้ประเด็นระหว่างประเทศมีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งทำให้ต้องการการวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งและเจาะจงมากกว่าที่เคยเป็นมา งานแบบทั่วไปเริ่มมีความสำคัญลดลง (สุภาสินี ชมะสุนทร, 2553: 27-28) แม้เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์จะมีความรอบรู้ในเรื่องการเมืองและการต่างประเทศ แต่เมื่อเผชิญกับประเด็นที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทางก็ยังไม่สามารถตอบสนองได้อย่างเต็มที่ โดยจากข้อมูลที่มีแสดงให้เห็นว่า นักวิเทศสัมพันธ์ส่วนใหญ่มาจากสายสังคมศาสตร์และอักษรศาสตร์ มีเพียง 2 คนเท่านั้น ที่มาจากสายวิทยาศาสตร์และบริหารธุรกิจ

ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดทักษะเฉพาะทางที่จำเป็น ทำให้บุคลากรไม่สามารถผลิตงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้อย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม การสั่งสมองค์ความรู้ภายในองค์กรนั้นต้องใช้เวลาและทรัพยากร ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การมีองค์ความรู้เฉพาะของตนเองอาจไม่จำเป็นเทียบเท่าในอดีต สิ่งที่สำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน คือความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและเครื่องมือ รวมถึงเครือข่ายที่สามารถสนับสนุนงานวิเคราะห์และวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การใช้ฐานข้อมูล Nexis ที่รวบรวมข้อมูลทางกฎหมาย ธุรกิจวารสาร ข่าวสารจากทั่วโลก รวมถึงการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ สำนักนายกรัฐมนตรี หรือสถาบันคลังสมองต่าง ๆ เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

นอกจากความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นกลาง โดยยึดหลักการของประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งจะช่วยให้การตรวจสอบและถ่วงดุลสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ

2.4.3 โครงสร้างสำนักเลขาธิการมีความเฉพาะเจาะจง ไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ

ในการตอบสนองต่อภารกิจหรือประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลายมิติ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม แรงงาน และความมั่นคง เป็นต้น การทำงานแบบแยกเป็นส่วน ๆ หรือ "ไซโล" ที่แต่ละทีมมุ่งเน้นเฉพาะงานของตัวเอง โดยไม่มีการประสานงานข้ามสายงาน จะไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนเช่นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพยายามแก้ปัญหโดยใช้ทีมเดียวทำทุกอย่างอาจสิ้นเปลืองทรัพยากรอย่างมากและเสี่ยงที่จะเกิดการงานซ้ำซ้อน

ในกรณีของประเทศไทย โครงการพิเศษที่เจ้าหน้าที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ต่างหน่วยงาน และสายบังคับบัญชา มักเผชิญปัญหาในการส่งผลงานเพื่อประเมินเลื่อนขั้น เนื่องจากเนื้องานในโครงการพิเศษอาจไม่ตรงตามคุณสมบัติตำแหน่งในสายงานเดิม และเมื่อต้องประเมินผลงานเพื่อขึ้นเงินเดือน การตัดสินใจอยู่ที่ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดเท่านั้น ซึ่งสร้างความยากลำบากในการประเมินผล

การร่วมมือข้ามสายงาน มีความสำคัญมากสำหรับการทำทุกรัฐสภาเชิงรุกและเป็นสิ่งที่สมาชิกสภาฯ เองก็คาดหวังจากสำนักเลขาฯ ตัวอย่างเช่น นายชูการ์โน มะทา สมาชิกสภาฯ ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2567 ว่า ด้วยความที่การทำงานของหน่วยงานที่สนับสนุนกรรมธิการและหน่วยงานด้านการต่างประเทศทำงานแยกกันเด็ดขาด คณะกรรมธิการต้องประสบปัญหาในการปฏิบัติภารกิจต่างประเทศ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศและพิธีการทูต หากสามารถมีเจ้าหน้าที่วิเทศฯ เดินทางร่วมคณะด้วยจะช่วยให้ส่วน

ของพิธีการต่าง ๆ เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพขึ้น การทำงานร่วมมือกันข้ามสายงานจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการทูตรัฐสภา

อีกตัวอย่างคือ หากสำนักวิชาการต้องการรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากประเทศต่าง ๆ ก็จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสำนักด้านต่างประเทศที่มีข้อมูลและเครือข่ายในต่างประเทศที่มีความเข้มแข็งด้านสิ่งแวดล้อม และเมื่อปฏิบัติการกิจทั้งทวิภาคีหรือพหุภาคีและมีโอกาสพบปะกับตัวแทนรัฐสภาจากประเทศเหล่านั้น ก็สามารถนำมาเป็นประเด็นสนทนาเพื่อสนับสนุนภารกิจของสำนักวิชาการ สำนักกฎหมาย หรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้อย่างตรงจุด (พริษฐ์ วัชรสินธุ, 2567)

อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญ คือ บทบาทในการให้บริการข้อมูลหรือบทวิเคราะห์เปรียบเทียบถูกแบ่งไปยังหลายหน่วยงาน เช่น กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศที่อยู่ในสังกัดสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองสภา สำนักวิชาการ (ห้องสมุด) และคณะกรรมการต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาเดียวกัน เช่น กลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาทวิภาคีในสังกัดสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กับกลุ่มงานในสังกัดสำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ อาจทำได้ง่ายกว่า แต่การขอข้อมูลจากกลุ่มงานกรรมการแทบไม่เคยเกิดขึ้นเลย การบูรณาการข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ในช่วงปี 2550 มีความพยายามที่จะยกระดับฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อบูรณาการข้อมูลด้านต่างประเทศของทั้งสามสำนักเข้าด้วยกัน (สุภาสิณี ชมะสุนทร, 2553: 29) แต่การนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ จึงไม่เกิดองค์ความรู้ที่เข้มแข็งในระดับองค์กรตามที่คาดหวัง

2.4.3 การเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ถือเป็น "โอกาส" ที่สำคัญสำหรับรัฐสภาไทยในการเสริมบทบาทและความสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ แนวทางหนึ่งที่สำคัญ คือ การเข้าร่วมเครือข่ายและความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอย่างแข็งขัน ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างมีกลยุทธ์และเชิงรุกในโครงการและการประชุมต่าง ๆ สิ่งนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ แต่ยังเพิ่มพูนประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ การเสริมสร้างเครือข่ายที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ สถาบันคลังสมองต่าง ๆ เช่น สถาบันพระปกเกล้า นักวิชาการในมหาวิทยาลัย และ NGOs เครือข่ายเหล่านี้สามารถส่งเสริมบทบาทของรัฐสภาในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การนำแบบปฏิบัติที่ดีจากประเทศต่าง ๆ เช่น ผ่านความร่วมมือกับองค์กรรัฐสภาระหว่างประเทศอย่าง IPU, AIPA หรือ APA จะช่วยให้รัฐสภาสามารถรับมือกับประเด็นต่าง ๆ ของโลก เช่น SDGs หรือ ESG ได้ดียิ่งขึ้น เช่น เมื่อเดือนตุลาคม 2566 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน

การทำงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไปปฏิบัติในประเทศไทย ความร่วมมือจะมุ่งเน้นการสร้างความตระหนักและเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเจ้าหน้าที่ของรัฐสภา

นอกจากนี้ มีองค์กรเอกชนต่างประเทศหลายแห่งที่ให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ และการฝึกอบรมในประเด็นที่โลกให้ความสนใจ เช่น มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ มูลนิธิเวสต์มินสเตอร์ เพื่อประชาธิปไตย (WFD) องค์กรเหล่านี้สามารถเป็นแหล่งสะสมองค์ความรู้ที่สำคัญในการพัฒนางานด้านการทูตรัฐสภา

ยิ่งไปกว่านั้น การทูตรัฐสภาในปัจจุบันยังมีความจำเป็นต้องปรับให้เป็นการทูตเชิงกลยุทธ์มากขึ้น จากที่เน้นการเสริมสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ควรพัฒนาให้เป็นการทูตที่มีเป้าหมายชัดเจน โดยมีวาระของประเทศเป็นหลักในการดำเนินงาน การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและจับต้องได้จะช่วยให้การทูตรัฐสภามีประสิทธิผลมากขึ้น ดังตัวอย่าง กรณีของสาธารณรัฐเกาหลี ในวันที่ 23 กันยายน 2565 ที่ประธานรัฐสภา นายคิม จินพโย ได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาทางการทูตรัฐสภาจากหลายหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการทูตรัฐสภา มุ่งเน้นการทูตเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศ เช่น การทูตทางเศรษฐกิจ การร่วมมือทางกลาโหม และการสนับสนุนการจัดงาน World Expo 2030 ที่เมืองปูซาน เหตุการณ์นี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของการทูตรัฐสภาที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ที่รวมผนึกกำลังกับฝ่ายบริหารเพื่อรณรงค์หาเสียงให้ได้รับการคัดเลือกเป็นเจ้าภาพ World Expo 2030

การนำผลการวิเคราะห์ SWOT ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายจะช่วยให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการทูตรัฐสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการใช้จุดแข็ง เช่น ความเชี่ยวชาญในระบบรัฐสภา เพื่อลดทอนจุดอ่อน เช่น ขีดความสามารถในการวิเคราะห์และวิจัย นอกจากนี้ การใช้โอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศและการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินงาน จะสามารถช่วยลดผลกระทบจากอุปสรรค เช่น ความไม่แน่นอนในภูมิรัฐศาสตร์ได้ การทำงานอย่างมีระบบและเป็นเชิงรุกในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จะช่วยให้สำนักงานสามารถสนับสนุนและขับเคลื่อนนโยบายด้านการทูตรัฐสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.5 แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษานิวซีแลนด์

ในด้านการบริหารรัฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับ "แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด" หมายถึง วิธีการ กลยุทธ์ และกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้รับการพิสูจน์ผ่านประสบการณ์และงานวิจัยแล้วว่าให้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด แนวปฏิบัติที่ดีที่สุดเหล่านี้จะถูกระบุโดยการเปรียบเทียบวิธีการต่าง ๆ ภายในองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ วิเคราะห์ผลลัพธ์ และกำหนดว่ากระบวนการใดที่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่เหนือกว่าได้อย่างสม่ำเสมอ

การนำแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดมาใช้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กรใด ๆ ที่ต้องการยกระดับประสิทธิภาพของตน สร้างสรรค์นวัตกรรมในการดำเนินงาน หรือปรับปรุงการให้บริการ

ในบริบทของการทูตรัฐสภา แนวปฏิบัติที่ดีที่สุดสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีประโยชน์เกี่ยวกับวิธีที่องค์กรนิติบัญญัติทั่วโลกมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จัดการการเจรจาทางการทูต และสนับสนุนสมาชิกสภาฯ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนบนเวทีโลก

สำหรับสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย การทำความเข้าใจและนำแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดจากรัฐสภาอื่น ๆ มาใช้ อาจเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเอาชนะความท้าทายที่มีอยู่ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการสนับสนุนการทูตรัฐสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ เช่น นิวซีแลนด์ ซึ่งนิวซีแลนด์ถูกยกมาเป็นตัวอย่างในที่นี้ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีระบบรัฐสภาที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในด้านความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวทางเชิงรุกในการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ ถือเป็นประเทศที่มีระบบรัฐสภาที่ทันสมัยและมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศอื่น ๆ ในการนำแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการทูตรัฐสภาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับนานาชาติ โดยระบบรัฐสภาของนิวซีแลนด์ได้รับการยอมรับจากสถาบันและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union: IPU) และองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) เนื่องจากมีความโปร่งใสในการบริหารงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ และการมีบทบาทเชิงรุกในเวทีระหว่างประเทศ (OECD, 2017; IPU, 2019) การศึกษาและนำแนวทางปฏิบัติของนิวซีแลนด์มาใช้สามารถช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารงานของสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างประเทศ และการปรับตัวเข้ากับความสัมพันธ์ของการเมืองระหว่างประเทศ

2.5.1 นิวซีแลนด์กับการทูตรัฐสภา

1) ความหมายและความสำคัญ

การทูตรัฐสภาในนิวซีแลนด์หมายถึงการใช้สถาบันรัฐสภาและปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกรัฐสภา (MPs) เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ และมีส่วนร่วมในสันติภาพ ความมั่นคง และการพัฒนาทั่วโลก การทูตรูปแบบนี้ทำงานควบคู่กับช่องทางการทูตระหว่างรัฐที่ดำเนินการโดยฝ่ายบริหาร (Holmes, 2020: 67)

2) กลไกของการทูตรัฐสภา

กลุ่มรัฐสภาระหว่างประเทศ สมาชิกรัฐสภาของนิวซีแลนด์เข้าร่วมการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ เช่น Inter-Parliamentary Union (IPU) และ Asia-Pacific Parliamentary Forums (APPF) แพลตฟอร์มเหล่านี้เปิดโอกาสให้สมาชิกสภาฯ ทหารเรือในประเด็นที่พบบ่อย เช่น การค้า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความมั่นคง และสร้างความสัมพันธ์กับรัฐสภาของประเทศอื่น ๆ

- สมาคมรัฐสภาเครือจักรภพ (CPA) ในฐานะสมาชิกของเครือจักรภพ นิวซีแลนด์มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในสมาคมรัฐสภาเครือจักรภพ (CPA) ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกรัฐสภานิวซีแลนด์แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับรัฐสภาของประเทศอื่น ๆ ในเครือจักรภพ โดยเฉพาะในด้านการปกครอง สิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม

- การมีส่วนร่วมแบบทวิภาคีและพหุภาคี สมาชิกรัฐสภานิวซีแลนด์มีการเยือนรัฐสภาของประเทศอื่น ๆ เช่น ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และประเทศหมู่เกาะแปซิฟิก เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งสามารถมีผลกระทบต่อการค้า ความร่วมมือด้านความมั่นคง และการช่วยเหลือด้านการพัฒนา

- การมุ่งเน้นในภูมิภาคแปซิฟิก เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ส่วนสำคัญของการทูตทางรัฐสภานิวซีแลนด์จึงมุ่งเน้นไปที่ภูมิภาคหมู่เกาะแปซิฟิก โดยสมาชิกรัฐสภาและเจ้าหน้าที่รัฐสภาของนิวซีแลนด์ทำงานร่วมกับประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิกเพื่อส่งเสริมเสถียรภาพ ความสามารถในการต้านทานการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนา (Johnson, 2023: 26)

3) ผลกระทบต่อการต่างประเทศ

การทูตทางรัฐสภาในนิวซีแลนด์ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของนโยบายต่างประเทศของประเทศ ส่งเสริมค่านิยม เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังให้เกิดผลเชิงรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การสร้างความเห็นพ้องต้องกันในระดับโลก ผ่านการแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐสภา สมาชิกรัฐสภามีโอกาสในการหารือและปรับแนวทางในประเด็นท้าทายระดับโลก

ซึ่งส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างประเทศในวงกว้างในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดอาวุธนิวเคลียร์ และความมั่นคงในภูมิภาค (Lynch, 2021: 56)

- การส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการค้าและเศรษฐกิจ สมาชิกรัฐสภาใช้การทูตทางรัฐสภาในการสนับสนุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศในต่างประเทศ โดยเฉพาะในการเจรจาการค้าและข้อตกลงระดับภูมิภาค เช่น ข้อตกลงความร่วมมือและความก้าวหน้าในภูมิภาคแปซิฟิก (CPTPP)

- อิทธิพลและเสถียรภาพในภูมิภาค การมีส่วนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในแปซิฟิกและการให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาศักยภาพ ช่วยเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค ส่งเสริมการปกครองที่ดี และเสริมสร้างบทบาทของนิวซีแลนด์ในฐานะผู้นำระดับภูมิภาค (Johnson, 2023: 33)

2.5.2 สำนักเลขาธิการรัฐสภานิวซีแลนด์

การวิเคราะห์นี้จะศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดที่ใช้โดยสำนักเลขาธิการรัฐสภานิวซีแลนด์ โดยพิจารณาว่าแนวปฏิบัติเหล่านี้มีส่วนช่วยให้รัฐสภาของนิวซีแลนด์ประสบความสำเร็จในการทูตรัฐสภาอย่างไร นอกจากนี้ยังจะสำรวจว่า สำนักด้านต่างประเทศของไทยสามารถปรับใช้และนำแนวปฏิบัติเหล่านี้ไปปฏิบัติได้อย่างไร เพื่อเสริมสร้างความพยายามในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ เช่นเดียวกับกับรัฐสภาไทย คือประกอบด้วย สมาชิกสภาในฐานะข้าราชการการเมือง และฝ่ายเลขาธิการที่แยกเป็น 2 ส่วน คือ สำนักบริการรัฐสภา (Parliamentary Service) และ สำนักเลขาธิการ (Office of the Clerk) โดยเจ้าหน้าที่ที่สังกัดสำนักเลขาธิการ จะไม่ได้เป็นข้าราชการ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำทางกฎหมายแก่ประธานสภาฯ และสมาชิกฯ และดำเนินการกิจสนับสนุนได้อย่างเป็นกลางที่สุด

การทูตรัฐสภาของนิวซีแลนด์ อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาระหว่างประเทศ (Inter-Parliamentary Relations, IPR) ภายใต้การกำกับของเลขาธิการฯ หรือ Office of the Clerk มีภารกิจหลักดังนี้คือ

1) อำนวยความสะดวกทางการทูต

สนับสนุนภารกิจทางการทูตระหว่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประชุมรัฐสภาระดับโลกและการส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคีและพหุภาคี

2) พิธีการและการต้อนรับ

การปฏิบัติตามพิธีการทางการทูตที่เหมาะสมระหว่างการต้อนรับคณะผู้แทนต่างประเทศและระหว่างการเยือนต่างประเทศโดยสมาชิกรัฐสภา

3) สนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ

การให้การสนับสนุนด้านโลจิสติกส์ ขั้นตอน และการวิจัยที่จำเป็นแก่สมาชิกรัฐสภาเพื่อให้มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในกิจกรรมรัฐสภาระหว่างประเทศ เช่น สหภาพรัฐสภา (IPU), สมาคมรัฐสภาเครื่องจักรภาพ (CPA), และเวทีรัฐสภาเอเชียแปซิฟิก (APPF)

4) เสริมสร้างศักยภาพและการแลกเปลี่ยน

การมีส่วนร่วมและจัดการสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลของรัฐสภาและความร่วมมือข้ามพรมแดน สนับสนุน สมาชิกสภา ในการรักษาและสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับคู่เจรจาในต่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและความเข้าใจที่ดีขึ้น

5) ส่งเสริมผลประโยชน์ของนิวซีแลนด์ในต่างประเทศ

ด้วยการมีส่วนร่วมในเวทีการอภิปรายระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาในระดับโลก เช่น การค้า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสิทธิมนุษยชน หน่วยงานเหล่านี้ช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ของนิวซีแลนด์ในโลก

จากภารกิจหลักข้างต้น กลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาระหว่างประเทศนิวซีแลนด์ จะหยิบยกประเด็นที่สนใจมากำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ ดังเช่น ในแผนกลยุทธ์สำหรับรัฐสภาชุดที่ 54 (Inter-Parliamentary Relations Strategy, New Zealand Parliament, 54th Parliament, 2024) ให้ความสำคัญกับความเป็นหุ้นส่วนนานาชาติ การมีประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง เพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกและสร้างความเข้มแข็งของรัฐสภาแปซิฟิก

2.5.3 ความเป็นหุ้นส่วนนานาชาติ

นิวซีแลนด์มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แข็งแกร่งผ่านการทูตรัฐสภา โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับรัฐสภาอื่น ๆ ทั่วโลก ด้วยการมีส่วนร่วมกับรัฐสภาและองค์กรรัฐสภาระหว่างประเทศ นิวซีแลนด์มุ่งหวังที่จะกระชับความสัมพันธ์เหล่านี้ แบ่งปันความรู้ และจัดการกับความท้าทายร่วมกัน จะเห็นได้ว่านิวซีแลนด์มีการดำเนินความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องกับรัฐสภาในกลุ่มประเทศแปซิฟิก รัฐสภานิวซีแลนด์ดำเนินตนในฐานะผู้ให้ สร้างความเข้มแข็งทางเครือข่ายกับประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก โดยดำเนินความช่วยเหลืออย่างเข้มข้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา นอกจากนี้ยังเห็นความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นของนิวซีแลนด์กับกลุ่มประเทศในเครือจักรภพ ทั้งออสเตรเลียที่ตั้งอยู่ภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน และสหราชอาณาจักรที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกันยาวนาน

ส่วนสำคัญของยุทธศาสตร์นี้ คือ การเน้นบทบาทการทูตรัฐสภาที่นำโดยประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และประชาธิปไตยในระดับสากล และส่งเสริมให้การเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นของนักการทูตและสมาชิกรัฐสภาที่มีความสนใจ

ร่วมในกิจการระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์กับคณะทูตและเพิ่มพูนอิทธิพลของนิวซีแลนด์ในเวทีโลก

และอีกประเด็นที่น่าสนใจที่น่าจะสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย คือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกรัฐสภาในกิจการความสัมพันธ์รัฐสภาระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกฯ มีโอกาสได้ติดต่อกับสมาชิกรัฐสภาในประเทศอื่น ๆ และมีส่วนร่วมในอภิปรายและกิจกรรมการประชุมระหว่างประเทศ โดยในช่วงเริ่มต้นของแต่ละสมัยรัฐสภา จะมีปฐมนิเทศให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาระหว่างประเทศนิวซีแลนด์แก่สมาชิก พร้อมชี้ให้เห็นถึงประโยชน์จากการมีส่วนร่วม โดยมีการสื่อสารถึงขอบเขตความรับผิดชอบที่ IPR สามารถดำเนินการสนับสนุนได้อย่างละเอียดชัดเจน และความรับผิดชอบของสมาชิกต่อกิจการของ IPR ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถกำหนดความคาดหวังระหว่างกันที่ชัดเจนได้

นอกจากนี้ อีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกมาบรรจุในแผนกลยุทธ์ คือ การพัฒนาความสามารถของสมาชิกรัฐสภาให้เป็นสมาชิกรัฐสภามีอาชีพ โดยระบุไว้ในแผนกลยุทธ์ของกลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาระหว่างประเทศนิวซีแลนด์ รัฐสภาชุดที่ 53 (Inter-Parliamentary Relations Strategy, New Zealand Parliament, 53rd Parliament, 2020-2023) โดยเห็นว่า สมาชิกสภาฯ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเฉพาะทางในบทบาทของตนในฐานะผู้แทน ซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในกระบวนการ ความรู้เฉพาะทาง และการกำกับดูแลในประเด็นต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเป็นผู้ตรากฎหมายที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้นำคนที่มีทักษะในการบริหารสำนักงาน และการสื่อสารกับสื่อมวลชนอีกด้วย โดยกลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาระหว่างประเทศสามารถมีบทบาทอำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิชาชีพที่พัฒนาทักษะและเสริมสร้างความสามารถของสมาชิก ดังนี้

- การสร้างโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกรัฐสภาอื่น ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองอื่น ๆ และวิธีที่พวกเขาจัดการกับประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อขยายความรู้และนำมุมมองใหม่ ๆ มาใช้ในหน้าที่รัฐสภา

- การทำงานร่วมกับองค์กรรัฐสภาระหว่างประเทศและผู้ให้บริการโปรแกรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นทักษะการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการเพื่อเสริมการฝึกอบรมที่มีในประเทศ (เช่น โปรแกรมพัฒนาสำหรับประธานคณะกรรมการ)

- การค้นหาโอกาสสำหรับการให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการได้ลองติดตามงานกับเพื่อนสมาชิกที่มีประสบการณ์ร่วมงานในสำนักงานที่มีความสามารถ (Job Shadowing)

- การสนับสนุนให้สมาชิกสภาฯ ได้มีโอกาสพูดและ/หรือเข้ามามีบทบาทในงานด้านการกำกับดูแลในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างรัฐสภาเพื่อพัฒนาทักษะในการโน้มน้าวและการตรวจสอบ

- ให้สมาชิกรัฐสภาทุกคนมีส่วนร่วมในโปรแกรม IPR ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งในรัฐสภา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ
- สร้างและรักษากลุ่มมิตรภาพรัฐสภา (IPFGs) กับภูมิภาคสำคัญ ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการสนทนาอย่างสม่ำเสมอและส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- เข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรรัฐสภาระหว่างประเทศ เช่น สหภาพรัฐสภา (IPU), สมาคมรัฐสภาเครือจักรภพ (CPA) และการประชุมรัฐสภาภูมิภาคต่าง ๆ
- เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มีอยู่และสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ผ่านโปรแกรมแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ

- เข้าร่วมการประชุม สัมมนา และการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการสนทนา แบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด และสร้างเครือข่ายกับสมาชิกรัฐสภาจากประเทศต่าง ๆ

การทำงานอย่างมีนวัตกรรมปรากฏในแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศ ระยะ 4 ปี 2019 ของสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ โดยถือเป็นหนึ่งในค่านิยมสำคัญของรัฐสภา ที่ไม่ได้หมายความว่าแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่หมายรวมถึงทำการทบทวนกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพผ่านการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และพร้อมที่จะตั้งคำถามกับระบบการทำงานเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศ

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ คือ มีการวางกรอบการเผยแพร่ข้อมูล (Data publishing framework) จะเป็นแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมาย เช่น ร่างพระราชบัญญัติ กฎหมาย การอภิปราย และรายงานของคณะกรรมการให้แก่สาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในลักษณะที่โปร่งใส สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสร้างการมีส่วนร่วม โดยในอนาคตจะมีกลไกให้ผู้ใช้สามารถโต้ตอบกับข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะ และขอชุดข้อมูลใหม่หรือนวัตกรรมต่าง ๆ ได้ง่าย ขณะเดียวกันก็มีรายงานการเรียกดูข้อมูล เพื่อที่เจ้าหน้าที่ผู้ผลิตงานสามารถทราบเรื่องที่ใช้ให้ ความสนใจและผลผลิตลักษณะเนื้อหาที่เหมาะสมต่อไป

จะสังเกตเห็นได้ว่า การผลิตงานวิเคราะห์และสารัตถะจะไม่ปรากฏในความรับผิดชอบของกลุ่มงาน IPR อ้างอิงจากโครงสร้างการบริหารงานจากเว็บไซต์ของรัฐสภานิวซีแลนด์ กลุ่มงาน หอสมุดในสังกัดของฝ่ายบริหารงานรัฐสภา (Parliamentary service) จะรับผิดชอบงานบริการด้านการค้นคว้าและวิจัยเพื่อประกอบการอภิปรายและสนับสนุนงานรัฐสภาระหว่างประเทศ³ รัฐสภานิวซีแลนด์ยังเปิดโอกาสให้ รัฐสภาจากประเทศในแปซิฟิกได้เข้าถึงบริการของหอสมุด และยังคงผนวกเอา

³ จาก annual report 2023 ระบุว่า กลุ่มงานหอสมุด ได้จัดทำ รายงานและเอกสารข้อมูลเพื่อสนับสนุนการอภิปราย จำนวน 103 ฉบับ และรายงานสนับสนุนงานรัฐสภาระหว่างประเทศ จำนวน 83 ฉบับ

MailChimp มาใช้เพื่อส่งข้อมูลประกอบการอภิปรายแก่สมาชิกฯ ทำให้สามารถตรวจสอบความสนใจของสมาชิกได้ นอกจากนี้จะเห็นว่า ฝ่ายสนับสนุนงานรัฐสภาของนิวซีแลนด์จะมีการสำรวจความพึงพอใจเปรียบเสมือนสมาชิกเป็นลูกค้าผู้มาใช้บริการ

2.5.4 บทสรุปแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษานิวซีแลนด์

แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากนิวซีแลนด์ในด้านประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีหลายประการที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของรัฐสภาไทย โดยเฉพาะในด้านการทูตรัฐสภา แนวปฏิบัติที่สำคัญจากนิวซีแลนด์ ประกอบด้วย

1) การทูตรัฐสภาโดยกลุ่มงาน Inter-Parliamentary Relations (IPR)

การทูตรัฐสภาของนิวซีแลนด์อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกลุ่ม (Inter-Parliamentary Relations , IPR) โดยเน้นการอำนวยความสะดวกทางการทูตและการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ ผ่านการสนับสนุนกิจกรรมและการเจรจาระดับนานาชาติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ระหว่างประเทศ ทำให้สมาชิกรัฐสภามีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในเวทีระหว่างประเทศ

2) กลยุทธ์การสร้างหุ้นส่วนระหว่างประเทศ

นิวซีแลนด์มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แข็งแกร่ง โดยเฉพาะกับรัฐสภาในกลุ่มประเทศแปซิฟิก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในภูมิภาคและนี้ยังมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับกลุ่มประเทศเครือจักรภพ เช่น ออสเตรเลียและสหราชอาณาจักร นโยบายเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความมั่นคงและสันติภาพในระดับสากล

3) บทบาทของการทูตรัฐสภาที่นำโดยประธานสภาผู้แทนราษฎร

ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสริมบทบาทของรัฐสภานิวซีแลนด์ในเวทีระหว่างประเทศ โดยประธานสภาฯ จะเป็นผู้นำในการเจรจาและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกับคณะทูตและขยายบทบาทของนิวซีแลนด์ในเวทีโลก

4) การพัฒนาวิชาชีพของสมาชิกรัฐสภา

นิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพของสมาชิกรัฐสภา โดยมีการสร้างโอกาสให้สมาชิกรัฐสภาได้เรียนรู้จากระบบการเมืองอื่นๆ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกรัฐสภาจากประเทศต่าง ๆ การฝึกอบรมในด้านการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงโอกาสในการเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศ ทำให้สมาชิกรัฐสภามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ

รัฐสภานิวซีแลนด์มีกรอบการเผยแพร่ข้อมูลที่โปร่งใสและเข้าถึงได้ โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมาย เช่น ร่างกฎหมาย การอภิปราย และรายงานของคณะกรรมการต่อ

สาธารณชนอย่างเปิดเผยและเข้าถึงได้ง่าย การทำเช่นนี้ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานของ
รัฐสภาและสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธารณชน แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น
ของนิวซีแลนด์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และสามารถเป็น
แบบอย่างที่ดีให้กับประเทศไทยในการพัฒนาการทำงานของรัฐสภาไทย

บทที่ 3

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

การทูตรัฐสภามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติในเวทีโลก บทบาทของรัฐสภาในการทูตเช่นนี้เป็นไปในลักษณะของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาของประเทศต่าง ๆ และช่วยลดความตึงเครียดหรือความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลที่มีทิศทางนโยบายต่างกัน ดังนั้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการทูตรัฐสภาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้รัฐสภาไทยสามารถมีบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า การทูตรัฐสภาของไทยยังคงมีความท้าทายในหลายด้าน การศึกษานี้มุ่งเน้นถึงบทบาทสำคัญของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะสำนักด้านต่างประเทศในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของสมาชิกสภาฯ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการทูตรัฐสภาที่มีต่อบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน

สำนักงานเลขาธิการฯ มีหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนสมาชิกสภาฯ ให้สามารถทำหน้าที่ตัวแทนผลประโยชน์ของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในการประชุมและการเจรจาระหว่างประเทศ โดยประสิทธิภาพในการทำหน้าที่นี้ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนที่มีคุณภาพจากสำนักงานเลขาธิการฯ เป็นหลัก จากการศึกษาพบว่า มีอุปสรรคที่สำคัญบางประการที่สำนักงานเลขาธิการฯ ต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความสามารถในการวิเคราะห์และวิจัย การมีโครงสร้างที่ไม่เอื้ออำนวยโดยรวมถึงการขาดการพัฒนาทางวิชาชีพให้แก่สมาชิกสภาฯ ซึ่งอุปสรรคเหล่านี้เป็นตัวขัดขวางไม่ให้สมาชิกสภาฯ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการทูตรัฐสภา หากสำนักงานเลขาธิการฯ สามารถแก้ไขปัญหเหล่านี้ได้ จะสามารถส่งเสริมให้สมาชิกสภาฯ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยกระดับสถานะทางการทูตของประเทศในเวทีโลก

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ

3.2.1 การเสริมสร้างองค์ความรู้ทางการทูตรัฐสภา

หนึ่งในข้อเสนอที่สำคัญคือ การพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยและการวิเคราะห์ของสำนักงานเลขาธิการฯ เพื่อให้สามารถสนับสนุนข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และผ่านการวิจัยมาอย่างดีสำหรับสมาชิกสภาฯ ปัจจุบันยังมีช่องว่างในด้านความสามารถในการวิจัยของสำนักด้านต่างประเทศ

ซึ่งส่งผลให้สมาชิกสภาฯ ไม่มีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการทูตระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการฯ ดังนั้น

1) ควรมีบูรณาการทางความรู้ที่กระจัดกระจายในองค์กร โดยสำนักต่างประเทศ ควรมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทูตรัฐสภา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถดำเนินการอย่างจริงจังร่วมกับสำนักวิชาการหรือห้องสมุด ผ่านห้องสมุดดิจิทัลหรือคลังข้อมูลออนไลน์ที่รวบรวมงานวิจัย เอกสารสำคัญ บทความ และรายงานจากหน่วยงานรัฐสภาทั่วโลก เพื่อให้สมาชิกสภาฯ และบุคลากรของสำนักงานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การมีข้อมูลที่ครอบคลุมและทันสมัยจะช่วยเสริมสร้างการสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาฯ และช่วยให้พวกเขาสามารถตัดสินใจเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ระหว่างประเทศ และสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวโน้มทางการเมืองระหว่างประเทศ กลยุทธ์ทางการทูต และการวิเคราะห์นโยบาย

2) ประสานองค์ความรู้จากแหล่งอื่นภายนอก ควรมีการทำงานร่วมกับสถาบันวิจัยองค์กรระหว่างประเทศ และมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการผลิตงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการฯ ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรวิจัยและสถาบันการศึกษาจะช่วยให้สำนักงานฯ สามารถรับข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศและการพัฒนาทางรัฐสภาในประเทศอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาฯ ในการเจรจาทางการทูต

3.2.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการทำงาน

ในยุคดิจิทัลปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการฯ ควรลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับหน่วยงานรัฐสภาต่างประเทศ การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสื่อสารแบบเรียลไทม์ และการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้สมาชิกสภาฯ สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทูตรัฐสภาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังสามารถช่วยให้การทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกสภาฯ และสำนักงานเลขาธิการฯ มีความสะดวกและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น การจัดทำฐานข้อมูลและระบบการติดตามงานที่เชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของสมาชิกสภาฯ จะทำให้การสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการฯ มีความแม่นยำและทันสมัยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายข้อมูลระดับโลกที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐสภาระหว่างประเทศยังสามารถช่วยให้สมาชิกสภาฯ ได้รับข้อมูลที่จำเป็นในเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

3.2.3 การจัดโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile Organization)

เป็นรูปแบบองค์กรที่เน้นความคล่องตัว ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยน และตอบสนองความต้องการของคนในองค์กร ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้สำนักด้านต่างประเทศปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงระหว่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว และสามารถตอบสนองต่อโอกาสในการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกับรัฐสภาต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศได้อย่างทันท่วงที การมีหน่วยงานที่ทำงานข้ามสายงานจะทำให้สามารถบูรณาการงานที่ซ้ำซ้อน เช่นงานบริการด้านข้อมูลและจัดการกับภารกิจต่างๆ โดยดึงเอาความรู้และความเชี่ยวชาญจากหลายภาคส่วนมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นองค์รวมและมีประสิทธิภาพ หรือในกรณีที่มีโครงการพิเศษที่ต้องร่วมมือกับต่างสำนัก หรือต่างกระทรวง หรือวิธีการหนึ่งที่อาจนำมาพิจารณาคือการจัดโครงสร้างแบบแมทริกซ์ (Matrix Structure) ซึ่งเป็นโครงสร้างการบริหารงานแบบไขว้กันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีโอกาสทำงานได้มากกว่าหนึ่งหน้าที่ ซึ่งช่วยให้การทำงานร่วมกันข้ามสายงานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรืออาจนำแบบปฏิบัติจากนิวซีแลนด์มาใช้ เช่นเจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทำงานภายใต้ความรับผิดชอบของทั้ง Office of the Clerk และ Parliamentary Service ได้รับคำตอบแทนจากทั้งสองหน่วยงานคนละครึ่ง สิ่งนี้ช่วยให้การทำงานมีความยืดหยุ่นสูงขึ้น (New Zealand Parliament, Annual Report 2022/2023: 15)

3.2.4 การพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการทูตรัฐสภา

การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในสำนักงานเลขาธิการฯ ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการทูตรัฐสภา เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสนับสนุนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมที่เน้นเพิ่มทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาทางการทูต เช่น เทคนิคการจัดการความขัดแย้งระหว่างประเทศ และความเข้าใจในระบบรัฐสภาของประเทศต่าง ๆ จะช่วยให้บุคลากรสามารถให้คำแนะนำและวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมได้มากขึ้น

การฝึกอบรมควรเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการจัดทำข้อมูลประกอบการสนทนา การระบุกลยุทธ์ที่สามารถสร้างประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศคู่เจรจา และคำนึงถึงประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนในการเจรจาทางการทูต การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการณ์จะเสริมให้บุคลากรมีทักษะในการวิเคราะห์เชิงลึก และสามารถให้คำปรึกษาที่แม่นยำในสถานการณ์ที่หลากหลาย

ตัวอย่างการอบรมที่น่าสนใจเช่น

- การรื้อฟื้นโครงการร่วมระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับสถาบันฝึกอบรมและวิจัยของสหประชาชาติ (UNITAR)⁴ ที่เคยดำเนินการในปี 2549 ซึ่งส่งเจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมในด้านเลขานุการที่ประชุมพหุภาคี และปฏิบัติงานในที่ประชุมสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา

- ความร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ ในการจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ ผ่านการฝึกปฏิบัติงานจริง เช่น การ Job Shadowing กับเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ หรือการเชิญอดีตเอกอัครราชทูตมาเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมเรื่องต่าง ๆ เช่น การเจรจาต่อรองทางการทูต รวมถึงการแบ่งปันประสบการณ์ในเวทีองค์การความร่วมมือต่าง ๆ หรือเชิญกรมสนธิสัญญาและกฎหมายเพื่อให้ความรู้ด้านกระบวนการทำสนธิสัญญา

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ควรมีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือด้านการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ เพื่อให้การอบรมมีความต่อเนื่องและมีวาระที่ชัดเจนเป็นประจำ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการฯ ในระยะยาว

3.2.5 การพัฒนาทางวิชาชีพสำหรับสมาชิกสภาฯ

เพื่อให้สมาชิกสภาฯ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการฯ ควรจัดทำโครงการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โปรแกรมเหล่านี้ควรถูกออกแบบมาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านกระบวนการทางรัฐสภา การทูตระหว่างประเทศ และการกำกับดูแลระหว่างประเทศ โดยอาจมีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ สัมมนา และโครงการแลกเปลี่ยนกับรัฐสภาต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทูตรัฐสภาหรือขยายความร่วมมือกับ UNITAR ในการให้การฝึกอบรมแก่สมาชิกสภาฯ ด้วยดังเช่นที่ประเทศมาเลเซียมีการส่งสมาชิกสภาฯ ไปร่วมฝึกงานกับสหประชาชาติที่นครเจนีวา

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการฯ อาจจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรที่ปรับแต่งให้เหมาะสมกับความต้องการของสมาชิกสภาฯ แต่ละคน โดยคำนึงถึงความสนใจเฉพาะด้านของแต่ละบุคคลในการทำงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วิธีการนี้จะช่วยให้สมาชิกสภาฯ ได้รับการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการและสามารถพัฒนาความรู้และทักษะให้เหมาะสมกับบทบาททั้งในระดับชาติและนานาชาติ การเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เพียงช่วยเพิ่มความรู้ให้กับ

⁴ UNITAR ย่อมาจาก "United Nations Institute for Training and Research" หรือ "สถาบันฝึกอบรมและวิจัยแห่งสหประชาชาติ" เป็นหน่วยงานภายในสหประชาชาติที่มีหน้าที่หลักในการให้การฝึกอบรมและการวิจัยแก่ประเทศสมาชิก เพื่อสนับสนุนความสามารถในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติ เช่น การพัฒนาอย่างยั่งยืน การรักษาความปลอดภัย การสร้างสันติภาพ และสิทธิมนุษยชน UNITAR ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามารถของรัฐบาล องค์กรต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญในระดับสากล โดยมีการฝึกอบรมที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการวิกฤติ ภัยพิบัติ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สมาชิกสภาฯ แต่ยังคงช่วยเสริมสร้างทัศนคติในการทำงานเชิงรุกในการทูตรัฐสภา สมาชิกสภาฯ ที่มีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับประเด็นทางการทูตและการเมืองระหว่างประเทศจะสามารถเจรจาและทำงานในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.6 การทำงานร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

เพื่อเติมเต็มบทบาทซึ่งกันและกันในด้านการบูรณาการข้อมูลและการเป็นผู้เล่นสำคัญในเวทีโลก ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของนักการทูตหลายท่าน⁵ พบว่า การรายงานผลการเจรจาในการกิจต่าง ๆ ของการทูตรัฐสภาให้กระทรวงการต่างประเทศทราบด้วยความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศสามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการประเมินท่าทีของประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการกำหนดท่าทีของไทยหรือใช้ข้อมูลในการเจรจาครั้งต่อไปหรือในกรอบอื่น ๆ โดยเฉพาะหากมีประเด็นสำคัญที่ไทยต้องการผลักดัน การที่กระทรวงการต่างประเทศจะมีข้อมูลจากการหารือของรัฐสภามาใช้ร่วมกันในการกำหนดท่าทีของหน่วยงานต่าง ๆ ของไทย ถือเป็นสิ่งที่ดีและมีคุณค่าอย่างยิ่ง ดังนั้นควรจัดให้มีการแจ้งกลับผลการปฏิบัติการกิจให้กระทรวงการต่างประเทศได้รับทราบเสมอ

3.2.7 สร้างความเข้มแข็งกับเครือข่ายและองค์กรระหว่างประเทศ

สำนักงานเลขาธิการฯ ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับองค์กรทางรัฐสภา ระดับสากลและกลุ่มพันธมิตรระดับภูมิภาค ด้วยการเข้าร่วมประชุมและเวทีระหว่างประเทศอย่างสม่ำเสมอและมีบทบาทเชิงรุกเพิ่มขึ้นในองค์กรความร่วมมือต่าง ๆ เช่น การประชุมของสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union) และการประชุมรัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly) เป็นต้น การทำงานกับองค์กรระหว่างประเทศไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาต่างประเทศ แต่ยังคงช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้เรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีจากรัฐสภาต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานในระดับภายในประเทศ การเป็นสมาชิกในเครือข่ายระหว่างประเทศเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความท้าทายในเวทีระหว่างประเทศ อีกทั้งยังสร้างโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ที่ได้รับเพื่อปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย

⁵ นายชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ผู้อำนวยการกองตะวันออกเฉียงใต้ รักษาการหัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี, นายชาติ กาญจนกุลบุตร นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองเขตแดน กรมสนธิสัญญา กระทรวงการต่างประเทศ, นายรัฐพงศ์ สุวรรณภักดี อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ, นายศรันยู อัมพาดระการ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน, นางสาวฐานิดา เมนะเศวต นักการทูตชำนาญการพิเศษ สำนักนโยบายและแผน กระทรวงการต่างประเทศ, นางสาวธารารัตน์ จิตติขานนท์ นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญา และกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

3.2.8 การส่งเสริมบทบาททางการทูตรัฐสภาในภูมิภาค

จากกรณีศึกษาของความสัมพันธ์ของนิวซีแลนด์กับประเทศในแปซิฟิก ประเทศไทยสามารถดำเนินบทบาทที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ การที่ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคนี้ ทำให้การทูตรัฐสภามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน สำนักงานเลขาธิการฯ ควรสร้างความร่วมมือกับรัฐสภาในภูมิภาคอาเซียนอย่างต่อเนื่องและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น โดยควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางการทูตและการเจรจาทางรัฐสภาระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ การเข้าถึงแหล่งความรู้ด้านการทูตรัฐสภาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน น่าจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเพิ่มขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้านและส่งเสริมการพัฒนาในระดับภูมิภาค การส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในเวทีอาเซียนจะช่วยเพิ่มความเป็นผู้นำของประเทศไทยในภูมิภาค อีกทั้งยังช่วยให้การเจรจาระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือความมั่นคง มีความมั่นคงและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น การมีบทบาทในเวทีอาเซียนยังช่วยให้ประเทศไทยสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและนโยบายที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคและระดับโลก

3.2.9 การปรับปรุงประสิทธิภาพของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการสนับสนุนการทูตรัฐสภาควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

โดยควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานในแต่ละโครงการ ตัวชี้วัดเหล่านี้จะรวมถึงความพึงพอใจของสมาชิกสภาฯ ต่อการสนับสนุนด้านข้อมูลและการวิจัย รวมถึงการประเมินผลการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาฯ ในกิจกรรมการทูตรัฐสภา นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการฯ ควรมีการพัฒนากลไกในการรับข้อเสนอแนะจากสมาชิกสภาฯ เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ตรงกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสมาชิกสภาฯ และสถานการณ์ระหว่างประเทศที่ไม่แน่นอน การมีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้สำนักงานฯ สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์

จากบทสรุปนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีประสิทธิภาพต่อสมาชิกสภาฯ ในการทำงานทางการทูตรัฐสภา การพัฒนาแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบในการเสริมสร้างทักษะและความรู้ให้กับทั้งสมาชิกสภาฯ และบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการฯ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเจรจาระหว่างประเทศ รวมถึงการปรับปรุงการทำงานเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของไทยและการเมืองระหว่างประเทศ

ในด้านข้อเสนอแนะ การจัดโครงสร้างการบริหารงานใหม่ การพัฒนาทักษะเฉพาะทางให้กับบุคลากร รวมถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรวิจัย การทำงานอย่างใกล้ชิดเพิ่มขึ้นกับกระทรวงการต่างประเทศ

ตลอดจนการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นกลไกสำคัญที่สำนักงานเลขาธิการฯ ควรนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสนับสนุนการทูตรัฐสภา อันจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถมีบทบาทที่เหมาะสมในเวทีระหว่างประเทศ และสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ผ่านการทูตรัฐสภาที่แข็งแกร่ง

บรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์/เอกสารการศึกษาส่วนบุคคล

- กฤษณี มาศรีจันทร์. การพัฒนาการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนภารกิจของสถาบันนิติบัญญัติ. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 11. กระทรวงการต่างประเทศ, 2562.
- ดวงดาว จอนสุข. บทบาทของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 6. กระทรวงการต่างประเทศ, 2557.
- ภาคภูมิ มีงมิตร. บทบาทสำนักงานศูนย์ประชาคมอาเซียนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับการสนับสนุนเป้าหมายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน:โอกาสและความท้าทายสำหรับรัฐสภาไทย. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 12. กระทรวงการต่างประเทศ, 2563.
- ล่อ ภูธรใจ. บทบาทของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับทวิภาคีโดยเน้นกรณีศึกษาสำนักเลขาธิการวุฒิสภา. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 5. กระทรวงการต่างประเทศ, 2556.
- สติจิตร ไตรพิบูลย์สุข. การวางแผนแนวทางในการผลักดันผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งในสมาคมเลขาธิการรัฐสภา (Association of Secretaries General of Parliaments: ASGP). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 13. กระทรวงการต่างประเทศ, 2564.
- สุภาสินี ชมะสุนทร. การทูตรัฐสภากับการกอบกู้วิกฤตศรัทธาไทย. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2. กระทรวงการต่างประเทศ, 2553.
- สุภาสินี ชมะสุนทร. รัฐสภากับการต่างประเทศ. เอกสารการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญระดับ 9 ขึ้นไป, 2549.
- อรณิชา รุ่งธิพานนท์. บทบาทของรัฐสภากับการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญ 2560. บทความวิชาการ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560.

อรณิซ รุ่งธิพานนท์. การจัดทำเอกสารวิชาการรูปแบบ Research Briefings เพื่อสนับสนุนภารกิจของสมาชิกรัฐสภา. บทความวิชาการ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563.

Holmes, R. Parliamentary Diplomacy in New Zealand: Enhancing Global Relations through Legislative Engagement. Wellington, 2020.

Yossawadee Taleerat. The Engagement of The parliament in Thailand ‘sForeign Policy: A New institutionalist Perspective. Independent Study, Faculty of Political Science, Thammasart University, 2017.

บทความ

บรรหาร กาลา. บทบาทของรัฐสภาในกระบวนการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ. จตุรนิติ 6, 1 (2522): 53-61.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ขจิต จิตตเสวี. ธรรมนูญโลก: หลักการ องค์การ และกระบวนการของโลกาธรรมนูญโลก. [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <https://kpi.ac.th/knowledge/book/data/657> [29 กรกฎาคม 2567].

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN InterParliamentary Assembly: AIPA). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_ews.php?nid=35253 [11 สิงหาคม 2567].

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asian Pacific Parliamentarians’ Union). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=35208&filename [11 สิงหาคม 2567].

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สหภาพรัฐสภา (IPU). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=35207&filename [11 สิงหาคม 2567].

International Monetary Fund (IMF). Five Things to Know About Thailand’s Economy and COVID-19. [Online]. 2021. Available from: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/06/21/na062121-5-things-to-know-about-thailands-economy-and-covid-19> [13 August 2024].

- Inter-Parliamentary Union (IPU). Parliaments and the global goals: How parliaments contribute to the implementation of the 2030 agenda for sustainable development. [Online]. 2019. Available from: <https://www.ipu.org>. [14 August 2024].
- Johnson, P. New Zealand's Pacific Engagement: A Parliamentary Perspective. Auckland University Press. [Online]. 2023. Available from <https://www.aucklanduniversitypress.co.nz>. [16 August 2024].
- King Prajadhipok's Institute. Thailand as a Middle Power: Navigating Globalization Challenges. King Prajadhipok's Institute. [Online]. 2023. Available from <https://www.kpi.ac.th> [13 August 2024].
- Kurlantzick, J. Thailand's Political Dynamics and its Impact on Diplomacy. Council on Foreign Relations. [Online]. 2020. Available from: <https://www.cfr.org> [14 August 2024].
- Lynch, S. Diplomatic Exchanges: The Role of MPs in Global Governance. Wellington New Zealand Parliamentary Service. [Online]. 2021. Available from: <https://www.parliament.nz/en/visit-and-learn/how-parliament-works/parliamentary-practice-in-new-zealand-2023-by-chapter/chapter-13-inter-parliamentary-relations> [15 August 2024].
- New Zealand Parliament. Annual Report 2022/2023. [Online]. 2022-2023. Available from: <https://www.parliament.nz/en/footer/about-us/parliamentaryservice/corporate-documents/annual-report-for-the-parliament-sector-202223-p%C5%ABrongo-%C4%81-tau-o-te-r%C4%81ngai-p%C4%81remata> [16 August 2024].
- New Zealand Parliament. Inter-Parliamentary Relations Strategy for 53rd Parliament. [Online]. 2020-2023. Available from: <https://www.parliament.nz/en/pb/parliamentary-relations> [16 August 2024].
- New Zealand Parliament. Inter-Parliamentary Relations Strategy for 54th Parliament. [Online]. 2024. Available from: <https://www.parliament.nz/en/pb/parliamentary-relations> [16 August 2024].
- New Zealand Parliamentary Service. Available from: <https://www.parliament.nz>. [16 August 2024].

- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Public Governance review: New Zealand. OECD Publishing. [Online]. 2017. Available from <https://www.oecd.org> [30 August 2024].
- Pongsudhirak, T. Geopolitical Pressures in Southeast Asia: Thailand's Strategic Balancing Act. Chulalongkorn University. [Online]. 2021. Available from: <https://www.chula.ac.th> [14 August 2024].
- Sabic, Z. Parliamentary Diplomacy: The Role of International Parliamentary Institutions. Hague Journal of Diplomacy, 3, 2: 141-160. [Online]. 2008. Available from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1441785 [16 August 2024].
- Schbwab, P. The Emergence of Parliamentary Diplomacy-Practices Challenges and Risks. Association of Secretaries General of Parliaments [Online]. 2013. Available from: <https://asgp.co/wpcontent/uploads/2023/06/FALICPIQGJSVPPPDEZQGLWQURIWYDQ.docx> [8 August 2024].
- Smith, T. Trade and Security in a Changing World: New Zealand's Parliamentary Diplomacy. Routledge. [Online]. 2020. Available from: <https://www.mfat.govt.nz/en/media-and-resources/new-zealands-place-in-a-changing-world> [15 August 2024].
- Stavridis, S., & Jancic, D. Parliamentary Diplomacy in European and Global Governance. Leiden: Brill Nijhoff. [Online]. 2017. Available from: <https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id:library/summary/summary.w3p;query=Author%3A%22Jancic,%20Daor.%20editor.%22> [16 August 2024].
- Weisglas, F. W., & De Boer, G. Parliament Diplomacy. Hague Journal of Diplomacy. [Online]. 2007. Available from: https://www.mcgill.ca/scs-parliament/files/scsparliament/discussion_paper_4_parliamentary_diplomacy_an_annotated_bibography.pdf [16 August 2024].

การสัมภาษณ์

กรกมล อนนกะมัย. นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าไลฟ์สไตล์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2567.

กิตติ วะสินนท์. อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตประธานกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย สหราชอาณาจักร
อดีตเอกอัครราชทูต. สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2567.

ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล. ผู้อำนวยการกองตะวันออกเฉียงกลาง รักษาการหัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี.
สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม 2567.

ชาลี กาญจนบุญชู. นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2567.

ชูการ์โน มะทา. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดยะลา พรรคประชาชาติ. สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม
2567.

ฐานิดา เมนะเศวต. นักการทูตชำนาญการพิเศษ สำนักนโยบายและแผน กระทรวงการต่างประเทศ.
สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2567.

ทวีป ราชาภักดี. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจบริการ กรมส่งเสริมการค้าระหว่าง
ประเทศ. สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2567.

ธารรัตน์ จิตติขานนท์. นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2567.

ธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคเพื่อไทย. สัมภาษณ์,
7 สิงหาคม 2567.

นัฐพงศ์ สุวรรณภักดี. อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ. สัมภาษณ์,
15 สิงหาคม 2567.

พริษฐ์ วัชรสินธุ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ พรรคประชาชน. สัมภาษณ์,
30 กรกฎาคม 2567.

มิชัย ออสุวรรณ. คณะทำงานทางการเมืองของประธานสภาผู้แทนราษฎร. สัมภาษณ์,
21 สิงหาคม 2567.

ศรันยู อัมพาตระการ. อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน. สัมภาษณ์,
15 สิงหาคม 2567.

สุวัฒน์ จิราพันธุ์. อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ อดีตเอกอัครราชทูต.
สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2567.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของ นายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

แบบสัมภาษณ์ที่กล่าวถึงนี้ได้รับการออกแบบเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการนโยบายและการทูต การรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนร่วมในภาคการเมืองและการทูตไม่เพียงแต่จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นจริงตามสภาพการณ์เท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสให้มีการสะท้อนความคิดเห็นจากบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงในด้านการทูตรัฐสภา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศของประเทศไทย

นอกจากนี้ การสัมภาษณ์และการให้คำแนะนำจากผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการนโยบายและการทูตเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับการศึกษานี้ โดยการได้รับความคิดเห็นจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงทำให้ผู้ศึกษาสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของนายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นายกิตติ วะสีนนท์

ตำแหน่ง อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตประธานกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย-สหราชอาณาจักร อดีตเอกอัครราชทูต

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คำถาม 1 ในมุมมองของท่าน การทูตรัฐสภาคืออะไร และอะไรคือการทูตรัฐสภาที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศไทย

การทูตรัฐสภา (Parliamentary Diplomacy) เป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเฉพาะในบริบทของการดำเนินกิจการระหว่างประเทศโดยรัฐสภา ทั้งนี้ในเชิงอุดมคติฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติจะดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างมีเอกภาพเพื่อประโยชน์ของชาติ แต่ในความเป็นจริงภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ฝ่ายนิติบัญญัติอาจมีความคิดเห็นที่ไม่เป็นเอกภาพกับฝ่ายบริหารในบางประเด็น เนื่องจากธรรมชาติของระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้มีความเห็นต่างกันตามความสนใจและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรป ฝ่ายนิติบัญญัติมักมีอิสระในการแสดงท่าทีทางการเมือง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ ในกรณีของไทยก็อาจมีการแสดงออกในแนวทางดังกล่าว เช่น การเจรจาเกี่ยวกับพื้นที่พัฒนาร่วม (JDA) และการแบ่งเขตทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้าน ฯลฯ ซึ่งในบางกรณี ฝ่ายนิติบัญญัติอาจมีความคิดเห็นที่ไม่เป็นเอกภาพกับฝ่ายบริหาร แม้ว่าเป้าหมายของทั้งสองฝ่ายจะมุ่งสู่ประโยชน์แห่งชาติเป็นหลักก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างที่ชัดเจนจากการดำเนินการของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา ในกรณีของไต้หวันและจีน ซึ่งฝ่ายบริหารสหรัฐฯ มักต้องแสดงความระมัดระวังในท่าทีเพื่อไม่ให้กระทบความสัมพันธ์กับจีนมากเกินไป ในขณะที่ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถแสดงท่าทีที่แตกต่างได้ เช่น การเดินทางไปเยือนไต้หวันของสมาชิกรัฐสภาสหรัฐฯ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยอันมีลักษณะเฉพาะตัว ฝ่ายนิติบัญญัติไทยยังคงมีบทบาทในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าฝ่ายบริหารมักจะมีอิทธิพลในทิศทางนโยบายของประเทศเนื่องจากเป็นระบบรัฐสภา อย่างไรก็ตาม ฝ่ายนิติบัญญัติไทยยังคงมีความเป็นอิสระในบางกรณี เช่นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทูตรัฐสภาในระดับนานาชาติ ซึ่งสามารถแสดงท่าทีที่แตกต่างจากฝ่ายบริหารได้ ตัวอย่างหนึ่งคือช่วงเวลาในประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในปี พ.ศ. 2556-2557 ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยในขณะนั้นประเทศตะวันตกได้คว่ำบาตรประเทศไทยในทางการเมือง ทางฝ่ายนิติบัญญัติยังคงสามารถมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ แม้ฝ่ายบริหารจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการกำหนดทิศทางและกำหนดนโยบายต่างประเทศภายใต้ระบบรัฐสภา เช่น การเดินทางเยือนต่างประเทศของกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ ที่ในขณะนั้นรัฐบาลถูกกีดกันจากการติดต่อทางการเมืองระดับสูง ฝ่ายนิติบัญญัติระดับสูง หรือแม้แต่ฝ่ายบริหารของประเทศนั้นๆ แต่กลุ่มมิตรภาพฯ ยังคงสามารถสร้างความสัมพันธ์และพูดคุยกับฝ่ายนิติบัญญัติของต่างประเทศได้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญในด้านการต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถและมีความริเริ่มในการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การดำเนินงานด้านการต่างประเทศควรหลีกเลี่ยงการแบ่งแยกทางการเมือง (partisan) โดยเฉพาะการนำการต่างประเทศมาเป็นเครื่องมือในการกดดันฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ เนื่องจากอาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในประเทศซึ่งขัดกับหลักการที่ว่า "ไฟในไม่นำออก ไฟนอกไม่นำเข้า" แม้ว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีความเปิดกว้างและมีส่วนร่วมในประเด็นระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) สิทธิมนุษยชน หรือภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ตะวันออกกลาง ทะเลจีนใต้ คาบสมุทรมลายู และกรณีของเมียนมา

แม้ว่าการแสดงท่าทีด้านการต่างประเทศที่แตกต่างกันระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ อาจแสดงถึงความหลากหลายทางความคิดและนโยบาย แต่ก็ต้องมีความระมัดระวังในการดำเนินการ เช่นในกรณีเมียนมา ซึ่งฝ่ายบริหารไทยมีข้อจำกัดในการแสดงท่าทีเนื่องจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้ชิดกับเมียนมา ฝ่ายนิติบัญญัติอาจมีท่าทีที่แตกต่างกันได้ แต่ต้องใช้วิจรรณญาณในการดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

โดยสรุป การทูตรัฐสภา (Parliamentary Diplomacy) มีทั้งข้อดีและข้อที่ควรระมัดระวัง แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สภานิติบัญญัติแห่งชาติและวุฒิสภาไทยได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นจุดแข็งที่ควรได้รับการพัฒนาต่อไป ในขณะที่ความต่อเนื่องของแนวทางนี้ในวุฒิสภาชุดใหม่ยังคงต้องรอดู ส่วนในสภาผู้แทนราษฎร การพัฒนาในด้านการต่างประเทศมีแนวโน้มที่เป็นบวกและชัดเจน

คำถาม 2 ความเห็นต่อความท้าทายและอุปสรรคและโอกาสที่การทูตรัฐสภาของไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

ความท้าทายและโอกาสที่การทูตรัฐสภาของไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่ควรพิจารณาในบริบทของการดำเนินงานของฝ่ายนิติบัญญัติในฐานะส่วนหนึ่งขององค์กรหลักของรัฐ การทูตรัฐสภาไม่เพียงแต่เป็นกลไกในการสนับสนุนหรือแสดงท่าทีของภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ แต่ยังสะท้อนถึงแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับประชาชน (people-oriented/people-centered) ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนมากกว่าฝ่ายบริหาร ซึ่งฝ่ายบริหารได้รับอำนาจบริหารผ่านกระบวนการรัฐสภา อย่างไรก็ตาม ความท้าทายหลักของการทูตรัฐสภาอยู่ที่ความชัดเจนและความสามารถในการสื่อสารและดำเนินการทางการทูตในประเด็นระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวมไว้ในวาระของคณะกรรมการต่างๆ ของรัฐสภา แต่การดำเนินงานในลักษณะนี้ยังคงมีข้อจำกัดจากการทำงานที่มีลักษณะเป็นกึ่ง silo ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ทำให้บางประเด็นระหว่างประเทศที่สำคัญกลับไม่ถูกนำมาเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ความท้าทายยังอยู่ที่การครอบคลุมประเด็นความสัมพันธ์ทั้งในระดับทวิภาคี (Bilateral) พหุภาคี (Multilateral) และระดับภูมิภาค (Regional) ซึ่งในปัจจุบันยังขาดกลไกหรือช่องทางที่ชัดเจนในการดำเนินการ เช่น ความร่วมมือลุ่มน้ำโขงที่ไม่มีหน่วยงานได้รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งต่างกับกระทรวงการต่างประเทศที่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละประเด็นอย่างชัดเจน ดังนั้น การทูตรัฐสภาจึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางและกลไกที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการตอบสนองต่อความท้าทายที่ซับซ้อนในระดับสากล

คำถาม 3 ความเห็นต่อบทบาทของการทูตรัฐสภาควรเป็นเพื่อช่วยการทูตฝ่ายบริหารเผชิญความท้าทายในสถานการณ์โลกที่มีความซับซ้อน ดึงเครียด และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม

การทูตรัฐสภาควรมีบทบาทในการสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภาพรวม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่โลกกำลังเผชิญกับความซับซ้อนและความตึงเครียดในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะที่แตกต่างและเสริมสร้างการทูตในเชิงรุก ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถาม 4. ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

ในขั้นแรก ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนจากฝ่ายบริหาร ประธานรัฐสภา และเลขาธิการสภาฯ รวมถึงรองเลขาธิการฯ ที่ดูแลด้านการต่างประเทศ ทั้งนี้ ความท้าทายสำคัญ คือ การจัดระบบการทำงานที่แบ่งแยกเป็นลักษณะ silo ซึ่งแม้ว่าจะจะมีการแบ่งงานตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialization) ภายในฝ่ายเลขาธิการฯ แต่การดำเนินการด้านการต่างประเทศควรถูกยกระดับให้เป็นที่ยอมรับและคำนึงถึงในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานในด้านการต่างประเทศไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่สามหน้าที่หลักอันได้แก่ การออกกฎหมาย การงบประมาณและการตรวจสอบควบคุม แต่จะขยายขอบเขตการทำงานออกไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างเต็มรูปแบบ

การพัฒนาความรู้และความเชี่ยวชาญด้านต่างประเทศควรมาจากการปฏิบัติงานจริง เช่นเดียวกับกระทรวงการต่างประเทศที่เจ้าหน้าที่มีโอกาสพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามความสนใจส่วนตัวหรือภูมิหลังการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การวิจัยและการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ฝ่ายเลขาธิการสภาฯ เน้นการให้บริการแก่สมาชิกสภา การพัฒนาผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความรู้ความสามารถในระดับสูงเป็นสิ่งที่สำคัญ แม้ว่าองค์กรอาจจะยังไม่มีความพร้อมในด้านนี้ ยกตัวอย่างเช่น ในการประชุมระหว่างรัฐสภานานาชาติ บางครั้งอาจพบว่าฝ่ายเลขาธิการฯ ไม่สามารถปรับตัวรับกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น ประเด็นการต่อต้านการทุจริต (anti-corruption) ซึ่งเคยเป็นหัวข้อสำคัญในสมัยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หากไม่มีการพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเรื่องนี้หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานก็อาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญด้านต่างประเทศโดยมีความตกลงร่วมกันหรืออาจทำ MOU ก็เป็นสิ่งสำคัญในการเข้าถึงและเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐกิจ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ หรือแม้แต่เรื่องพิธีการทูต ซึ่งรัฐสภาอาจไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญอาจร่วมมือกับกรมพิธีการทูตที่จะสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพในการดำเนินพิธีการทูตและการดูแลคณะทูตานุทูต ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีประเด็นปลีกย่อยในทางปฏิบัติ เช่นการลำดับความสำคัญแก่คณะทูตานุทูต ที่รัฐสภาอาจให้ความสำคัญกับประเทศใหญ่ ในขณะที่ในทางการทูตมีลำดับอาวุโสทางการทูต (Order of Precedence) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ

สุดท้ายนี้ การทำงานร่วมกันระหว่างสองสภาในประเด็นสำคัญๆ อาจเป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะในบริบทที่มีความคิดเห็นต่างกันในแต่ละสภา การดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการร่วม (joint committees) ระหว่างสองสภาอาจเป็นไปได้ยากในระบบการเมืองที่มีความหลากหลายทางความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม ควรมีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกลไกหรือองค์กรที่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ในนามของรัฐสภา ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานด้านการต่างประเทศของรัฐสภามีความเชื่อมโยงและเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของนายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นายสุวัฒน์ จิราพันธ์

ตำแหน่ง อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ อดีตเอกอัครราชทูต

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

คำถาม 1 ในมุมมองของท่าน การทูตรัฐสภาคืออะไร และอะไรคือการทูตรัฐสภาที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศไทย

การทูตรัฐสภาเป็นการทูตที่เน้นการดำเนินงานโดยสมาชิกวุฒิสภา ไม่ว่าจะเป็สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา โดยที่บุคคลเหล่านี้ถือเป็นผู้เล่นหลักในการดำเนินกิจกรรมทางการทูตรัฐสภา ประการต่อมาคือเป้าหมายของการทูตรัฐสภา ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นการทำงานที่สนับสนุนการทูตของฝ่ายบริหาร หมายถึงการทูตที่ดำเนินงานโดยภาคีรัฐบาลซึ่งมีผู้เล่นหลักเป็นฝ่ายบริหาร แต่ในกรณีของการทูตรัฐสภา ผู้เล่นหลักจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เป้าหมายของการทูตรัฐสภาจึงเป็นการดำเนินงานที่อาจสนับสนุนหรือเสริมสร้างบทบาทของการทูตที่ดำเนินงานโดยฝ่ายบริหาร การใช้คำว่า "เสริมสร้าง" อาจจะเหมาะสมกว่าเนื่องจากในความเป็นจริงแล้ว การดำเนินงานของฝ่ายบริหารและภาคีรัฐบาลอาจมีข้อแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของการเลือกตั้งรัฐบาลและนโยบายต่างประเทศซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือความสนใจของสมาชิกวุฒิสภา อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศเดียวกัน การดำเนินการทูตรัฐสภาควรจะเป็นในทิศทางที่สนับสนุนและเกื้อกูลการทำงานของฝ่ายบริหาร การทูตรัฐสภาจึงเป็นเสมือนศูนย์รวมที่ช่วยเติมเต็มการดำเนินงานด้านการทูต ตัวอย่างของการทูตที่เห็นได้ชัดคือ ในช่วงวิกฤตระหว่างอิสราเอลและฮามาส การทูตของภาคีรัฐบาลซึ่งเป็นการทูตในรูปแบบดั้งเดิม อาจมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่แตกต่างจากการทูตรัฐสภา การทูตรัฐสภานี้ยังสามารถขยายความไปถึงการทูตภาคประชาชนได้ เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา โดยหลักการแล้วจะมีความใกล้ชิดกับภาคประชาชนมากกว่าภาคีรัฐบาล ในกรณีของอิสราเอลกับฮามาส สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาสามารถวิพากษ์หรือมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนได้โดยตรง ซึ่งอาจเปิดโอกาสให้ทางฝ่าย

รัฐสภามีช่องทางในการติดต่อและดำเนินการในด้านที่ภาคีรัฐบาลอาจมีข้อจำกัด ตัวอย่างเช่น การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสามารถติดต่อผ่านอิหร่านเพื่อชี้จุดเชื่อมโยงกับกลุ่มฮามาสในการดูแลผู้ที่ถูกจับเป็นตัวประกัน ซึ่งเป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงการเติมเต็มและส่งเสริมบทบาทของการทูตรัฐสภาอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ท่านประธานรัฐสภาได้กระชับความสัมพันธ์กับชาติอาระเบีย ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ช่วยเสริมสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม การทูตรัฐสภาจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่จะเป็นหน้าที่ของภาคีรัฐบาลเท่านั้น

ในแง่ของผู้เล่นในกรอบการดำเนินงานของการทูตรัฐสภา นอกเหนือจากกรอบทวิภาคีแล้ว ยังมีกรอบพหุภาคี เช่น IPU และ AIPA ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างบทบาทของการทูตรัฐสภา การทูตรัฐสภาเป็นการทูตที่เสริมสร้างบทบาทหรือความเหมาะสมของผลประโยชน์แห่งชาติ การดำเนินงานในกรอบพหุภาคีของการทูตรัฐสภา อาจรวมถึงเป้าหมายด้านความมั่นคงที่ยั่งยืน และในส่วนของประเทศไทย แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหัวใจที่สามารถนำไปแบ่งปันและนำเสนอให้กับสมาชิกในกรอบรัฐสภาอื่น ๆ ได้เรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การแก้ปัญหาแก๊งคอลเซ็นเตอร์ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลก การทูตรัฐสภาสามารถนำไปสู่การเรียนรู้และการร่วมมือระหว่างประเทศในกรอบพหุภาคี ทำให้เห็นว่าการร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีความก้าวหน้า และเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ในกรอบการทูตรัฐสภา

คำถาม 2 ความเห็นต่อความท้าทายและอุปสรรคและโอกาสที่การทูตรัฐสภาของไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

ความท้าทายและอุปสรรคประการแรกที่ควรกล่าวถึงคือความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ค่อนข้างสั้น หรือเต็มที่เพียง 4 ปี เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความท้าทายที่ตามมา คือ การขาดความต่อเนื่องในด้านองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการทูตรัฐสภา ทั้งในกรอบพหุภาคีและทวิภาคี การขาดตอนขององค์ความรู้เชิงนโยบายและวิธีปฏิบัตินี้เป็นประเด็นที่นับว่าเป็นความท้าทายที่สำคัญอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การทูตรัฐสภายังมีประโยชน์เช่นกัน เนื่องจากผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในรัฐสภามักจะเป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูงและอาจก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศในอนาคต การทูตรัฐสภาจึงสามารถเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองในระยะยาว นี่เป็นประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสร้างความต่อเนื่องขององค์ความรู้ในองค์กร สิ่งสำคัญที่องค์กรรัฐสภาควรมี คือ องค์ความรู้ขององค์กร (organizational knowledge) ที่มั่นคง ซึ่งจะช่วยให้สามารถผลักดันเป้าหมายของการทูตรัฐสภาได้อย่างต่อเนื่อง สำนักเลขาธิการของรัฐสภาควรมีบทบาทสำคัญในการสั่งสมและจัดเก็บองค์ความรู้เหล่านี้ เพื่อ

ช่วยเหลือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีพื้นฐานด้านการต่างประเทศ ให้สามารถทำงานในบริบท การทูตรัฐสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงในเรื่องของสารัตถะทางการทูต (substance) และพิธีการ การทูต ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ในฐานะที่ได้มีโอกาสทำงานในแวดวงการทูตมาเป็น เวลานานถึง 36 ปี และเข้ามาทำงานในบริบทของการทูตรัฐสภาเป็นเวลา 2 ปีครึ่ง เห็นว่า ในกรอบ การทูตรัฐสภายังคงมีช่องโหว่ในด้านพิธีการและความรู้เฉพาะด้าน หากสำนักเลขาธิการสามารถเป็น ศูนย์กลางในการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ที่จำเป็นเหล่านี้ ก็จะสามารถช่วยเติมเต็มช่องว่าง ดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ความท้าทายอีกประการหนึ่งที่ไม่อาจมองข้าม คือ การเปลี่ยนแปลงของบุคลากรและ งานที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในรัฐสภา ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการดำเนินงานในระยะยาว

คำถาม 3 ความเห็นต่อบทบาทของการทูตรัฐสภาควรเป็นเพื่อช่วยการทูตฝ่ายบริหารเผชิญ ความท้าทายในสถานการณ์โลกที่มีความซับซ้อน ตึงเครียด และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม

การทูตรัฐสภาสามารถช่วยเติมเต็มได้เพราะผลประโยชน์แห่งชาติ เมื่อพูดถึงในกรอบของใน แง่นโยบายการต่างประเทศบางที่สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่บางที่ได้รับผลกระทบกับประชาชน โดยตรง มันอาจจะโดยที่ส.ส. หรือ ส.ว. ก็ต้องยอมรับว่ามีความใกล้ชิดกับประชาชนแล้วก็มักจะได้รับการ ร้องเรียนหรือการเรียกร้องให้ดำเนินการก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เสริมในส่วนนี้ในแง่ของกลไก ภาครัฐ ในแง่กลไกของฝ่ายบริหารอาจจะไม่สามารถมีความยืดหยุ่นตัวมากนักในการที่จะปรับหรือ ตอบสนองผลประโยชน์เหล่านั้นได้ทันถ่วงที เหมือนที่ยกตัวอย่างไปแล้วคือกรณีอิสราเอล-ฮามาส การที่เราไปช่วยตัวประกันเป็นข้อจำกัดของฝ่ายบริหารในเรื่องของการที่จะเข้าไปช่วย เราก็คงต้องไป เดินตามในแง่ของฝ่ายบริหารก็ต้องเดินไปทางในกรอบของภาครัฐ ภาครัฐบาลด้วย แต่ในแง่ของฝ่าย นิติบัญญัติเราสามารถที่จะเอาการทูตภาคประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องได้ซึ่งถ้าเรามีตัวช่วยจะทำให้อันนี้ เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด นี่คือหัวใจสำคัญที่ใช้คำว่าเติมเต็ม อย่างที่กล่าวเมื่อซักครู่ เมื่อคนพูดที่อยู่ใน วงการรัฐสภาคือเป็นผู้ที่มีศักยภาพที่วันหนึ่งต่อไปก็จะเติบโตขึ้นเป็นผู้นำหลักของในองค์กร เป็น ฝ่ายรัฐบาล ทำให้สายสัมพันธ์ที่มีการเชื่อมกันระหว่างรัฐสภาระหว่างประเทศต่าง ๆ อันนี้จะ เป็นประโยชน์ในแง่ของการเจรจาในเรื่องของการติดต่อรวมทั้งในเรื่องของการที่จะร่วมมือแก้ปัญหา

คำถาม 4. ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

ถ้าพูดถึงในแง่ของหัวใจของที่เป็นผู้ให้แล้ว เป็น home office ที่จะสนับสนุนการดำเนินงานต่างประเทศของรัฐสภา ก็คือ ฝ่ายสำนักเลขาธิการฯ จะเป็นเรื่องของสารัตถะและพิธีการทูต ในแง่ของสารัตถะ สิ่งหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาได้ คือ การสร้างเครือข่าย (networking) อาจจะมีส่วนของสำนักงานเลขาฯ ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องและเรียนรู้ในเรื่องของการปฏิบัติการทูตกระแสน้ำหรือการทูตของฝ่ายบริหารซึ่งเป็นกิจการด้านการต่างประเทศ เราในฐานะที่เป็นผู้เล่นคนหนึ่งในการทูตระหว่างประเทศมีอะไรที่เรามีฐานะที่จะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในส่วนที่พอจะรู้ ในขณะที่เดียวกันจะมีหัวข้อและประเด็นอะไรบ้างที่เป็นหัวใจที่เราจะต้องช่วยปกป้องในกรอบของทั้งในแง่ของทวิภาคีและพหุภาคี องค์ความรู้เหล่านี้ควรจะช่วยให้ชัดเจนและสามารถที่จะมีการสร้างเครือข่ายได้อย่างรวดเร็ว เพราะว่าความยากของที่ผ่านมา หากมีการเดินทางต่างประเทศ เรามักจะคิดกันที่นิ่ง ขอเรียนว่าฝ่ายสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนไม่ได้ไปเป็นคนอื่นกับเรื่องเหล่านี้หรือไม่ได้ไปเป็นผู้เล่นเอง ในเรื่องของการทูต หากมีเครือข่ายที่ได้มีการสัมมนาร่วมกัน เครือข่ายที่ได้มีส่วนรับรู้ข้อคิดเห็นการหารือต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ที่จะทำให้บทบาทของสำนักด้านต่างประเทศที่เป็นคนดูแลเรื่องพวกนี้สามารถจะตอบสนองได้ชัดเจน เพราะว่าเวลาจะมีการเดินทางต่างประเทศกันที่ เราก็มักจะเอาข้อมูลจากฝ่ายบริหารมา แล้วบางเรื่องอาจจะไม่ใช่เรื่องที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการทูตในกรอบรัฐสภาเพราะอย่าลืมว่ามันยังมีช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน คนที่จะเติมเอาช่องว่างตรงนั้นขึ้นมาได้ก็คือ ส.ส. ที่จะเป็นตัวหลักให้ได้และหัวใจหลักอีกอันหนึ่ง คือ ในแง่ของสารัตถะ ในเรื่องของพิธีการทูตขอแนะนำว่าอาจจะจัดทีมงานไปดูทั้งที่อยู่ในกระทรวงต่างประเทศเองซึ่งสามารถที่จะให้องค์ความรู้ในเรื่องนี้ได้เช่นเดียวกัน การพิจารณาการตัดสินใจในกรอบพิธีการทูตจะได้ชัดเจนและสามารถที่ตอบสนองได้อย่างฉับพลันทันทีมากกว่าจะทำให้เป็นประโยชน์สำหรับฝ่ายที่เกี่ยวข้องของฝ่ายเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นที่ว่า การทูตรัฐสภาควรมีขอบเขตอยู่ที่ไหน คือเป็นในเรื่องของความร่วมมือทางด้านนิติบัญญัติ ด้านกฎหมาย อย่างเดียวหรือไม่จะสามารถจะเป็นประเด็นอื่น ๆ ที่ทางฝ่ายบริหารพูดคุยกัน สภาควรจะกำหนดบทบาทที่ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายทางด้านการออกกฎหมายหรือไม่ ไม่จำเป็น เพราะว่าจริง ๆ แล้วเท่าที่ดูกรอบของวาระการประชุมของพหุภาคีทั้งหลาย บางที่เป็นบทบาทที่ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถที่จะเข้าไปช่วยแม้กระทั่งแนะนำหรือจากการที่ได้เรียนรู้ การนำเสนอหรือแม้กระทั่งแนะนำฝ่ายรัฐบาลด้วยก็สามารถทำได้ เป็นการช่วยกันที่จะทำให้การทำงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งสามารถร่วมมือกันได้ ส่วนเรื่องใดที่เป็นเรื่องที่ชัดเจนที่ฝ่ายรัฐบาลกำหนดร่างมาอยู่แล้วแน่นอนฝ่ายบริหารต้องเป็นคนดำเนินการหลัก ฝ่ายนิติบัญญัติอาจจะเป็นส่วนเสริมที่เติมเต็ม อาจจะ

ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรืออะไรต่าง ๆ เหล่านี้ หรือบางเรื่องสามารถให้ข้อเสนอแนะได้เพราะจำเป็น เพราะในแง่ของการทูตรัฐสภาประเทศต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นวุฒิสภาเอง หรือแม้กระทั่งสภาผู้แทนราษฎรเอง ก็มีข้อคิดเห็นช่องทาง ทั้งในเรื่องที่ในกรอบของรัฐบาลที่มีในแง่ของ คำแนะนำให้ฝ่ายรัฐบาลได้เรียนรู้ ได้รับรู้และในขณะเดียวกันอันนี้ ก็คือ สมาชิกวุฒิสภาที่เป็นผู้เล่นเอง ในกรอบพหุภาคี ไม่ว่าจะเป็นผ่านกลุ่มมิตรภาพหรือการแลกเปลี่ยนทางด้านทวิภาคีเป็นไปได้ทั้งสามทาง ที่จะสามารถทำได้ ในเรื่องที่รัฐบาลเป็นตัวหลักในการดำเนินการแล้ว การทูตรัฐสภา สมาชิกวุฒิสภา สามารถให้ข้อคิดเห็น แจ้งรัฐบาล ในขณะเดียวกันบางเรื่องก็สามารถเป็นประเด็นต่อทวิภาคีการเล่น เป็นการเมืองระหว่างกัน หรือแม้กระทั่งในกรอบพหุภาคีก็สามารถทำได้

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของนายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นายพริษฐ์ วัชรสินธุ

ตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ พรรคประชาชน

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

คำถาม 1 ในมุมมองของท่าน การทูตรัฐสภาคืออะไร และอะไรคือการทูตรัฐสภาที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศไทย

การทูตรัฐสภาเป็นเรื่องของการทำงานเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในส่วนของรัฐสภา ไม่ว่าจะเป็น แบบทวิภาคีระหว่างรัฐสภาในประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่งหรือจะเป็นพหุภาคี คือความร่วมมือของรัฐสภาในหลายประเทศไม่ว่าจะเป็นระดับภูมิภาคหรือระดับโลกก็ตาม สำหรับการทูตรัฐสภาควรจะเป็นอย่างไร คิดว่าความร่วมมือระหว่างรัฐสภาในแต่ละประเทศน่าจะมี ความสำคัญยิ่งขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน ด้วย 2 เหตุผล คือ เหตุผลที่ 1 คือ ปัจจุบันสถานะภูมิรัฐศาสตร์ที่มีความตึงเครียดมากขึ้น ความขัดแย้งระหว่างประเทศมีมากขึ้นฉะนั้นในมุมมอง ถ้ารัฐสภาแต่ละแห่งสามารถเป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศได้น่าจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดตรงนี้ได้ ส่วนเหตุผลที่ 2 คือ ปัญหาที่คนในแต่ละประเทศเผชิญ ณ ปัจจุบัน หลายปัญหาเป็นปัญหาที่แก้ไขภายในประเทศตัวเองอย่างเดียวยังไม่ได้ อย่างเช่น เรื่องฝุ่น PM 2.5 ที่กระทบพี่น้องภาคเหนือไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแก๊สคอลเซ็นเตอร์ซึ่งกระทบคนไทย หรือแม้กระทั่งผลกระทบจากวิกฤตการณ์ในเมียนมาเป็นตัวอย่างปัญหาที่คนไทยเผชิญแต่แก้ไขเพียงประเทศไทยอย่างเดียวยังไม่ได้ ถ้าถามว่าควรจะเป็นอย่างไร ผมคิดว่ามี 3 อย่างที่ถ้าจากการสังเกตภาพรวม ถ้าอยากเห็นการปรับปรุง อย่างที่ 1 ผมคิดว่าก็อยากเห็นการทูตรัฐสภา การทำงานด้านการต่างประเทศของสภา 1 คือ เป็นเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ก็คือว่าไม่ได้เป็นการตั้งรับว่าสมาชิกรัฐสภาจากประเทศนี้จะมา ดังนั้นเราจะต้องรับเขาอย่างไร เราจะคุยกับเขาเรื่องอะไร แต่เป็นการทำงานเชิงรุก คือ เอาวาระประเทศอื่นมาตั้งครี แล้วก็ไปแสวงหาความร่วมมือติดต่อกับประเทศที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ อย่างที่ 2 ก็อยากเห็นการปรับจากรื่องของการทูตที่มันเป็นเรื่องของพิธีกรรมมาเป็นการทูตที่มันเน้นเนื้อหาสาระมากขึ้น อย่างที่ 3

ผมคิดว่าก็อาจจะมองการทูตรัฐสภาที่เจาะจงมากขึ้น ซึ่งผมคิดว่าการทูตรัฐสภามันก็จะมี 2 ส่วน ผมไม่รู้ผมใช้คำศัพท์ถูกหรือไม่ แต่ส่วนหนึ่งก็คือการบริหารสภา คือ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สร้างความร่วมมือกันในเรื่องของการบริหารองค์กรที่เรียกว่ารัฐสภาแต่อีกส่วนหนึ่งผมเรียกว่างานสภา ก็คือเรื่องของการผลักดันกฎหมายเรื่องของเนื้อหาสาระที่ถูกผลักดันในชั้นกรรมาธิการ เป็นต้น ซึ่งก็จะมีความท้าทายที่แตกต่างกันจะลงลึกในลำดับถัดไป

คำถาม 2 ความเห็นต่อความท้าทายและอุปสรรคและโอกาสที่การทูตรัฐสภาของไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

ความท้าทายต้องแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ ความท้าทายของการทูตไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับองค์กรใด ๆ ก็ตาม ปัจจุบันคือ สภาพตึงเครียดของภูมิรัฐศาสตร์ที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ในสภาวะที่มีความตึงเครียดค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นความท้าทายที่เจอไม่ว่าจะเป็นการทูต ระหว่างองค์กรไหนกับองค์กรไหนก็ตาม ถ้าพูดถึงการทูตรัฐสภาโดยตรงจะมี 2 ความท้าทาย 1 คือ หลายอย่างที่เป็นทางออกด้านความร่วมมือระหว่างประเทศต้องอาศัยอำนาจการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ฉะนั้นเมื่อสมาชิกรัฐสภาไปหารือกันในมุมหนึ่ง และไม่ได้มีอำนาจฝ่ายบริหาร มักจะเจอเพดานหรือว่าข้อจำกัดเป็นอีกสิ่งที่สามารถทำได้ แน่นนอนถ้าเกิดว่าเป็นระบบรัฐสภาที่มีส.ส.รัฐบาลที่เชื่อมกับฝ่ายบริหารในประเทศตัวเองก็อาจจะง่ายขึ้น แต่ท้ายที่สุดถ้ามันเป็นการทูตคุยระหว่างรัฐสภาจะมีข้อจำกัดเรื่องนี้อย่างที่ 2 คือว่า เมื่อเป็นการหารือระหว่างรัฐสภาต้องบอกว่ารัฐสภาไม่ได้เหมือนกับรัฐบาล ไม่ได้มีเอกภาพโดยธรรมชาติ รัฐสภาประกอบไปด้วยหลายพรรค ดังนั้นการที่ตัวแทนรัฐสภาจะไปตกลงว่ารัฐสภาจะเดินหน้าแบบนี้ จะมีมติแบบนี้ซึ่งค่อนข้างยากไม่เหมือนกับรัฐมนตรีที่ไปพูดแทนรัฐบาลได้ว่ารัฐบาลมีนโยบายแบบนี้จะเดินหน้าแบบนี้ กล่าวโดยสรุป ข้อจำกัดที่เป็นความท้าทายของการทูตรัฐสภา คือ 1. รัฐสภาไม่ได้มีอำนาจฝ่ายบริหาร 2. คือ โดยธรรมชาติไม่มีเอกภาพในการตัดสินใจ

คำถาม 3 ความเห็นต่อบทบาทของการทูตรัฐสภาควรเป็นเพื่อช่วยการทูตฝ่ายบริหารเผชิญความท้าทายในสถานการณ์โลกที่มีความซับซ้อน ตึงเครียด และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม

ต้องถามว่าการทูตรัฐสภาควรจะมีโฟกัสเรื่องอะไรและจะเสริมหรือแตกต่างจากการทูตระหว่างรัฐบาลอย่างไร โดยคิดว่าสามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้าน ด้านที่ 1 คือ งานการบริหารรัฐสภาในฐานะองค์กร ทำอย่างไรให้การทำงานของรัฐสภามีประสิทธิภาพมีความโปร่งใส ซึ่งสามารถทำได้ 2 อย่าง คือ อย่างที่ 1 คือ การแสวงหาความร่วมมือเกี่ยวกับเรียกว่าตัวชี้วัดหรือเป้าหมายร่วมที่รัฐสภาแต่ละแห่งมีในการบริหารงานของตัวเอง ตัวอย่างเช่น สหภาพรัฐสภา (IPU) มีการพัฒนาเครื่องมือว่าจะวัดประสิทธิภาพการทำงานของรัฐสภาอย่างไร ฉะนั้น ถ้ามีการแสวงหาความร่วมมือเพื่อให้รัฐสภา

ทุกแห่งมีตัวชี้วัดเป้าหมายร่วมกันและใช้เกณฑ์นั้นในการมาวัดประสิทธิภาพภายในรัฐสภาของแต่ละประเทศ จะทำให้ในมุมมองหนึ่งทุกรัฐสภาจะขับเคลื่อนไปในทิศทางที่คล้ายกัน ทำข้อตกลงร่วมกัน และสามารถเปรียบเทียบสิ่งที่แต่ละประเทศทำได้ดีหรือไม่ดีได้ง่ายขึ้นเพราะมีไม้บรรทัดอันเดียวกันที่ใช้ในการวัด อย่างที่ 2 คือ เรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ ว่าแต่ละประเทศมีแนวทางอย่างไรในการทำให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายอย่างรวดเร็ว รอบคอบมากขึ้น รัฐสภาดำเนินการด้วยความโปร่งใสมากขึ้น รัฐสภาเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้นอย่างใกล้ชิด มีความรู้สึกใกล้ชิดกับรัฐสภามากขึ้น เป็นต้น อันนี้คืองานข้อที่ 1 เขาเรียกว่างานบริหารสภา แต่อีกงานหนึ่งคือ งานของรัฐสภาคือในเรื่องของกฎหมาย มี 2 อย่างที่ทำได้ คือ 1 การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ตัวอย่างเช่น ประเทศอื่นมีการผลักดันกฎหมายในแต่ละหัวข้ออะไรบ้างที่น่าสนใจ เช่น สมมติว่าประเทศไทยสนใจเรื่องการบริหารธุรกิจของรัฐ เรามีข้อมูลหรือไม่ว่าประเทศอื่นมีร่างกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจของรัฐอย่างไร ตัวอย่างเช่น ได้มีโอกาสไปที่อินโดนีเซีย ค้นพบว่าที่อินโดนีเซียมีกฎหมายที่เคยผูกขาดรัฐสภาเกี่ยวกับเรื่องการบริหารของรัฐ เป็นต้น ทั้งนี้ ฐานข้อมูลกฎหมายเป็นเรื่องที่สำคัญ ทำอย่างไรให้ก้าวข้ามอุปสรรคเรื่องภาษาให้ได้ เพราะว่าร่างกฎหมายย่อมอาจจะไม่ได้มีทุกฉบับในทุกประเทศที่มีเป็นภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่อาจจะเข้าถึงได้ง่ายเป็นส่วนหนึ่ง ส่วนที่ 2 คือ การเชื่อมงานของรัฐสภา กับองค์กรระหว่างประเทศ คือทำอย่างไรให้องค์กรระหว่างประเทศอย่างอาเซียนมีบทบาทมากขึ้น ในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภูมิภาค คือ แน่แน่นอนว่าอาเซียนมันไม่ได้มีอำนาจในการออกกฎหมายระดับภูมิภาคอยู่แล้ว หากสมมติว่าการพูดคุยบางครั้งอาเซียนมีข้อตกลงร่วมกัน ทำอย่างไรให้ข้อตกลงนั้นที่แต่ละประเทศเห็นตรงกันถูกแปลงออกมาเป็นวาระทางนิติบัญญัติที่ถูกตามรัฐสภาแต่ละประเทศ

คำถาม 4 ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของรัฐสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอเกี่ยวกับในมิติของการบริหารรัฐสภาและในมิติของงานสภา ในส่วนของด้านการบริหารสภา ต้องทำให้สำนักด้านต่างประเทศเชื่อมโยงกับสำนักอื่น ๆ ของสภาให้ได้ อย่างเช่น สมมติเราบอกว่าต้องการให้สำนักด้านต่างประเทศทำการทูตรัฐสภาเชิงรุกมากขึ้น สิ่งที่สำนักด้านต่างประเทศต้องรู้คือว่าปัจจุบันวาระสำคัญของสภามีอะไรบ้าง เช่น สมมติว่าสำนักวิชาการมีภารกิจว่าต้องการจะรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของแต่ละแห่งทั่วโลก เป็นข้อมูลที่สำคัญที่สำนักด้านต่างประเทศต้องรู้เพื่อที่ว่าจะได้รู้ว่าหากจะไปคุยกับประเทศไหน ก็จะไปโฟกัสประเทศที่ทำกฎหมายเกี่ยวกับเรื่อง climate change เป็นต้น หรือว่า ถ้าสมมติวันนี้เจอกับตัวแทนรัฐสภาจากประเทศนี้ จะได้ว่ารู้ว่าจะเอาประเด็นไหนไปหารือที่จะตอบสนองต่อความต้องการภารกิจของ

สำนักวิชาการ สำนักกฎหมาย หรือว่าสำนักอื่น ๆ เป็นต้น สมมติเรารู้ว่าสำนักการประชุมได้รับมอบหมายอยู่ว่าให้ทำอะไรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มากขึ้น สำนักต่างประเทศจะได้อะไร ฉะนั้นต้องพยายามจะสร้างความสัมพันธ์ด้านความร่วมมือกับประเทศที่มีประเด็นเรื่องนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ ทำอย่างไรให้สำนักต่างประเทศเชื่อมโยงกับสำนักอื่น ๆ ในสภา ถ้าคิดเหมือนรัฐบาลในด้านกระทรวงต่างประเทศต้องดูว่าเป็นฝ่ายใดของกระทรวง แล้วก็เอา requirement นั้น มาใช้ในการบริหาร ส่วนเรื่องของงานสภา การทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านการต่างประเทศ คือทำอย่างไรให้ใช้ทรัพยากรคุ้มค่าที่สุด คือ ทรัพยากรเวลา ทรัพยากรเงิน ทรัพยากรเวลาคือ ทุกครั้งที่ ส.ส. มีการต้อนรับสมาชิกรัฐสภาจากประเทศอื่น ทำอย่างไรให้ ส.ส. รู้ข้อมูลว่าเคยมีการหารืออะไรไปแล้วบ้าง ประเด็นที่สำคัญน่าสนใจของประเทศนั้นว่ามีอะไรบ้าง เพื่อที่ว่า ส.ส. จะต้องมีข้อมูลครบถ้วนในการใช้เวลาประชุมอันจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด อีกอันหนึ่งคือเรื่องงบประมาณ งบหนึ่งที่เราจะมีการปรับลดแน่นอน คือ งบในการดูงานต่างประเทศ ไม่แน่ใจว่าทางสำนักต่างประเทศเองหรือว่ารัฐสภาเองมีการเก็บฐานข้อมูลมากน้อยแค่ไหน เพื่อป้องกันไม่ให้ ส.ส. ไปดูงานต่างประเทศซ้ำ เพราะว่าสมมติว่าคณะหนึ่งเคยไปดูที่ประเทศนี้แล้วได้ข้อมูลมาแล้ว ก็ไม่ควรที่ต้องเสียเงินงบประมาณแผ่นดินไปดูอีกรอบหนึ่ง ถ้ามันเป็นข้อมูลที่สามารถดึงจากรายงานก่อนหน้านั้นได้ หรือแม้กระทั่งรายงานที่หาได้ในออนไลน์ ฉะนั้น ถ้าเราตั้งเป้าว่าทำอย่างไรให้หากจำเป็นต้องมีการดูงานต่างประเทศ เป็นการดูงานต่างประเทศที่หนึ่ง ต้องไม่ซ้ำกับสิ่งที่เคยเกิดขึ้นแล้ว และสองคือ จะได้ประโยชน์นอกเหนือจากสิ่งที่ได้จากการหาข้อมูลออนไลน์ จากการประชุมออนไลน์ จะทำให้งบประมาณคุ้มค่ามากขึ้น และหากเราทำอย่างรอบคอบ งบดูงานต่างประเทศน่าจะลดลงได้มาก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของนายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นางสาว ธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์

ตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคเพื่อไทย

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คำถาม 1 ในมุมมองของท่าน การทูตรัฐสภาคืออะไร และอะไรคือการทูตรัฐสภาที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศไทย

การทูตรัฐสภามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่จำกัดวงเพียงแคในฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายรัฐบาลเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการที่เราได้มีกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์ มีความคิดเห็น ที่ผ่านการพูดคุยกันกับทุก ๆ หน่วยงานแล้ว ถ้าหากจะเน้นลงไปในส่วนของการต่างประเทศพิธีการทูตแต่ละประเทศจะได้อะไร คือ มีการพูดคุยกันในเนื้อหา ทางด้านกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ พันธะสัญญาาระหว่างประเทศรวมถึงการแสวงหาความร่วมมือของฝ่ายนิติบัญญัติแต่ละประเทศด้วยการทูตรัฐสภาคือการที่ทุกคนนั้นได้พูดคุยและทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของพี่น้องประชาชนแต่ละประเทศ

คำถาม 2 ความเห็นต่อความท้าทายและอุปสรรคและโอกาสที่การทูตรัฐสภาของไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

ในความท้าทายและอุปสรรครวมถึงโอกาสของการทูตรัฐสภาไทยที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันนั้น ความเติบโตของแหล่งที่มาของข้อมูลการติดต่อสื่อสารของเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความรวดเร็ว ถ้าเกิดหากนำไปใช้ในด้านที่เป็นประโยชน์จะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม แต่หากว่ามีการนำข้อมูลหรือการติดต่อกันทางการทูตไปใช้ในทางที่ผิดก็จะทำให้เกิดความเสียหายของแต่ละประเทศได้ ฉะนั้น เราจึงต้องใช้โอกาสในการที่ได้พบพูดคุยกันสร้างความเข้าใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาพอสมควร สำหรับจุดเริ่มต้นที่จะเกิดขึ้นจะต้องใช้ความสัมพันธ์ที่มีอยู่แล้ว ทำให้เกิดความต่อยอดให้เกิดความร่วมมือของแต่ละประเทศให้ได้ โดยทั้งหมดที่กล่าวมาเราจะสามารถทำลายอุปสรรคได้เพราะบางครั้งในเรื่อง

ของความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสังคม ศาสนา มีความจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องยอมรับซึ่งกันและกันหรือแม้แต่ในสิ่งที่ประเทศไทยเราประสບอยู่ ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทย ทุก ๆ ประเทศในเรื่องของการปกครองที่ท่าอย่างไรว่า เราจะทำให้รัฐสภาได้เป็นตัวแทนของพี่น้องประชาชนอย่างแท้จริง

คำถาม 3 ความเห็นต่อบทบาทของการทูตรัฐสภาควรเป็นเพื่อช่วยการทูตฝ่ายบริหารเผชิญความท้าทายในสถานการณ์โลกที่มีความซับซ้อน ตึงเครียด และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม

บทบาทของการทูตรัฐสภาต้องมีความไปทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ในรัฐสภาจะมีความหลากหลายของความคิดเห็นแต่สุดท้ายแล้วการทำงานทางการทูตมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีความสอดคล้องกับรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารเพื่อลดความสับสน โดยที่จุดมุ่งหมายของแต่ละนโยบายของรัฐบาลคือ การที่ทำให้การติดต่อเจรจาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การหาความร่วมมือในเรื่องของการเป็นพลเมืองของโลก จะทำมุ่งเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ฉะนั้น จะเป็นมิติที่ดีของภาครัฐสภาในการทำการทูตกับต่างประเทศกับรัฐสภาอื่น ๆ ให้ทำงานให้มีความสอดคล้องกัน

คำถาม 4 ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

ขอชื่นชมการทำงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานฯ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความต่อเนื่องของงานเพราะฉะนั้น ในการประชุมรัฐสภาใหญ่ ๆ ในระดับโลก เราจะมีตัวแทนเข้าร่วมประชุมในทุก ๆ ครั้ง ซึ่งถ้าหากว่าสามารถต่อยอดและสนับสนุนให้ได้ดำเนินกิจกรรม กิจกรรมในด้านต่างประเทศนี้ จะได้มีบุคลากรที่มีความรู้จริงในด้านต่าง ๆ เวลาที่ต่างประเทศหารือกันในเรื่องโลกร้อน เราก็มีบุคลากรของเราในการนำเสนอรวมถึงถ่ายทอดมาถึงสมาชิกหรือ ส.ส.ด้วย ข้าราชการที่อยู่ในสำนักด้านต่างประเทศจะเป็นคนที่รู้เรื่อง รู้รายละเอียดได้ดีที่สุดในส่วนที่จะสนับสนุน คือ ขอให้ทางผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้สนับสนุนให้บุคลากรทางด้านต่างประเทศได้ทำงานทางด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มกำลัง ทั้งในเรื่องของการสนับสนุนด้านการฝึกอบรม การให้งบประมาณในการที่จะทำให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ การพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้ดีมากยิ่งขึ้น

สำหรับความคาดหวังในการทำงานของฝ่ายข้าราชการด้านต่างประเทศนั้น ขอสะท้อนจากสถานการณ์ที่ได้รับฟังเสียงมาจากเพื่อนสมาชิก ว่าในส่วนตัวคือโชคดีที่สามารถที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ได้โดยตรงเพราะด้วยการทำงานที่ต่อเนื่องร่วมกันมา สำหรับสมาชิกท่านอื่น อาจจะต้องการ

การทำงานเชิงรุกของทางเจ้าหน้าที่โดยที่เชิญชวนให้สมาชิกได้เข้ามาร่วมกิจกรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องให้เพิ่มมากขึ้น มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ต้องยอมรับว่า ส.ส. เองมีภารกิจที่เยอะบางครั้งการทำงานด้านต่างประเทศอาจไม่ได้สัมผัสมากนัก แต่ถ้าหากว่าทางเจ้าหน้าที่เองมีการเชิญชวนให้ ส.ส. ได้รับรู้ถึงกิจกรรม รู้ถึงงานและภารกิจด้านต่างประเทศแล้วจะทำให้ทางเจ้าหน้าที่เองได้มีส่วนในการที่จะถ่ายทอดข้อมูลผ่านผู้แทนไปถึงพี่น้องประชาชนว่านี่คืองานที่เราทำอยู่ และในส่วนของการสร้างความสัมพันธ์อย่างเช่น การมีกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ กลุ่มมิตรภาพฯ ขึ้นอยู่กับตัวสมาชิกแต่ละท่านว่าจะให้ความร่วมมือหรือว่าเข้าร่วมหรือไม่ ในส่วนที่เจ้าหน้าที่ทำได้คือจะต้องเป็นส่วนของข้อมูลข่าวสารที่จะกระจายไปสู่ตัวของส.ส. โดยตรง ซึ่งอยากจะให้ทางสำนักงานฯ ทำ โดยส่วนตัวคิดว่าดีอยู่แล้วในเรื่องของการหาข้อมูลเพราะถ้าหากว่าเราต้องการข้อมูลสัญญาต่าง ๆ ทางเจ้าหน้าที่ยินดีดำเนินการให้อยู่แล้วถือว่าที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ทำงานได้ดี

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของนายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นายชูการ์โน มะทา

ตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดยะลา พรรคประชาชาติ

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คำถาม 1 ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

ที่ผ่านมา สำนักด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้สนับสนุนงานด้านต่างประเทศให้กับสมาชิกรัฐสภาได้เป็นอย่างดีทั้งในด้านพิธีการและสารัตถะ ทั้งนี้สำหรับความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาสำนักด้านต่างประเทศนั้น คือ อยากรที่จะให้มีการอบรมภาษาอังกฤษให้กับสมาชิกรัฐสภาเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการที่สมาชิกรัฐสภาจะเข้าร่วมกิจกรรมด้านต่างประเทศของรัฐสภา และอีกประการหนึ่งคือ อยากรที่จะให้มีเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ร่วมเดินทางไปกับการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการการทูตต่างๆของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อที่จะดูแลด้านพิธีการและสนับสนุนข้อมูลสารัตถะด้วย

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนางานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนการทูตรัฐสภาของนายอาพล นันทขว้าง ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ประจำปี 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ ดร. มีชัย ออสุวรรณ

ตำแหน่ง คณะทำงานทางการเมืองของประธานสภาผู้แทนราษฎร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คำถาม 1 ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

การทูตรัฐสภา คือ การที่รัฐสภานานาประเทศร่วมกันผลักดันขับเคลื่อนแก้ปัญหา ระหว่างประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิทธิมนุษยชนสำหรับคนบนโลก โดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่อง เชื้อชาติ เพศ ภาษาหรือศาสนาโดยที่รัฐสภาของทุกประเทศจะร่วมกันประสานการทำงานในเรื่อง เหล่านี้ให้กลมกลืนกันเพื่อให้เกิดสันติภาพ (เช่น ประเด็นปัญหาเรื่องอิสราเอลกับกลุ่มฮามาสที่ ฉนวนกาซ่า) ส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (เช่น โจทย์เรื่องเศรษฐกิจดิจิทัล) สร้าง กฎระเบียบร่วมกันในเรื่องการเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิอันเท่าเทียมกัน (เช่น ประเด็นปัญหา การเคลื่อนย้ายอพยพของผู้ลี้ภัยตามตะเข็บชายแดน สิทธิสตรี) รวมไปถึงแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ ทางวัฒนธรรม (เช่น แหล่งโบราณคดีอยู่ในพื้นที่บางส่วนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน และการส่งคืน วัตถุโบราณคดีที่สูญหาย ถูกลักลอบเคลื่อนย้ายไปยังประเทศอื่น)

คำถาม 2 ความเห็นต่อความท้าทายและอุปสรรคและโอกาสที่การทูตรัฐสภาของไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

สำหรับความท้าทายและอุปสรรคและโอกาส คือ 1) บทบาททางการทูตด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของรัฐสภายังมีน้อยน้อยมาก เมื่อเทียบกับฝ่ายบริหาร 2) รัฐสภายังขาดแคลน บุคคลากรและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ มุมมองในเรื่องการทูตเชิงรุก เชิงเศรษฐกิจ เชิง นวัตกรรมและเชิงยุทธศาสตร์ 3) ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติต่างฝ่ายต่างทำงานด้านการทูตรัฐสภา

แต่ยังไม่มีการประชุมงานที่สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างจริงจัง

คำถาม 3 ความเห็นต่อบทบาทของการทูตรัฐสภาควรเป็นเพื่อช่วยการทูตฝ่ายบริหารเผชิญความท้าทายในสถานการณ์โลกที่มีความซับซ้อน ตึงเครียด และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม

สหภาพรัฐสภาควรส่งตัวแทนลงสมัครเป็นผู้นำหรือเลขาธิการองค์การนานาชาติในการเลือกตั้งทุกครั้ง (เช่น United Nations, WTO, WHO, World Bank) เพื่อผลักดันบทบาทรัฐสภาในเวทีโลก และสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาประชาคมระหว่างประเทศ

คำถาม 4 ความเห็นต่อความคาดหวังและ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักด้านต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการทางการทูตรัฐสภามีประสิทธิภาพ

1) พัฒนาบุคลากรในสำนักฯ ให้ทำงานด้านต่างประเทศอย่างมืออาชีพ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ การทูตเชิงยุทธศาสตร์ เข้าใจประเด็นปัญหาทางทูตอย่างถ่องแท้ สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกให้กับประธานรัฐสภาได้

2) แลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างรัฐสภาของแต่ละประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานระหว่างกัน โดยกำหนดกรอบระยะเวลาออกเป็น 3 ระยะ เช่น ระยะสั้น 3 เดือน ระยะกลาง 6 เดือน และระยะยาว 1 ปี เป็นต้นไป

3) จัดทำงบประมาณเพื่อทำงานวิจัยเรื่องการทูตรัฐสภาในประเด็นเชิงลึกด้านเศรษฐกิจ สังคม และมนุษยชน เพื่อเผยแพร่ให้กับสมาชิกฯ และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และนำไปขับเคลื่อนร่วมกับฝ่ายบริหาร

4) จัดทำข้อมูลเชิงลึกที่อยู่ในเอกสารการทูตคุยกับแขกต่างประเทศ (ทูต รัฐมนตรี ประธานสภาฯ ส.ส. คณะกรรมการ) เพื่อให้ประธานสภาฯ ได้มีประเด็น ข้อซักถามคำถามที่คม ชัดเจนเพื่อใช้ในการทูตคุยกับแขกต่างประเทศเหล่านี้ ปัจจุบันข้อมูลที่อยู่ในเอกสารยังเป็นความรู้ทั่วไป

5) ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรภายในรัฐสภาและประชาชนได้มีความรู้ในเรื่อง “การทูตและบทบาทของรัฐสภา” เพราะปัจจุบันยังมีคนส่วนน้อยที่ยังไม่ทราบและไม่เข้าใจว่าทำไมรัฐสภาต้องเข้ามา มีบทบาทในเรื่องเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ส่วนใหญ่มองว่าเป็นงานของฝ่ายบริหาร)

ทั้งนี้สำหรับความคาดหวังต่อการดำเนินงานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร คือ อยากให้สำนักงานฯ มีผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักวิจัยด้านการทูตเชิงลึกในมิติต่าง ๆ เมื่อมีประเด็นเรื่องการต่างประเทศเกิดขึ้น เพื่อให้สื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศ

สามารถติดต่อสัมภาษณ์เพื่อขอข้อเสนอแนะและบทวิเคราะห์เชิงลึก ยกตัวอย่างเช่น สถาบันพระปกเกล้า มีนักวิจัยด้านการเมือง การปกครอง การเลือกตั้งที่คอยให้ความเห็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา ศูนย์นิต้าโพลที่มีนักวิจัยคอยทำการเก็บรวบรวมโพลและนำไปเผยแพร่ให้กับสื่อมวลชนในประเด็นร้อนๆ

คำถามสัมภาษณ์

1. ความคาดหวังของทางกระทรวงฯหลังจากที่ทางหน่วยงานด้านต่างประเทศของรัฐสภาขอข้อมูลต่างๆจากกระทรวงฯว่าทางกระทรวงฯคาดหวังว่าทางรัฐสภาจะควรทำอย่างไร เช่น ทางสภาควรจะมีรายงานถึงกระทรวงฯ ในเรื่องผลการเจรจาหารืออื่น ๆ หรือไม่

2. ทางกระทรวงฯมีคู่มือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น เช่น กำหนดเวลาการตอบว่าภายในกี่วันหรือกระบวนการอย่างไร เช่น หากทางรัฐสภาขอข้อมูลจากกระทรวงฯมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการหรือไม่

กระทรวงพาณิชย์

นายทวีป ราชากักดี ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจบริการ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2567) กล่าวว่า ความคาดหวังของกระทรวงพาณิชย์ คือ คาดหวังว่าข้อมูลที่ขอมา มีความครบถ้วน สมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุดตามวัตถุประสงค์ทางราชการ ทั้งนี้ทางกระทรวงฯ ไม่ได้คาดหวังรายงานผลของการใช้ข้อมูลแต่ประการใด ในขณะที่เดียวกันกระทรวงฯ ไม่ได้มีการวางระเบียบหรือจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวเช่นกัน (การรับ-ส่งข้อมูลกับหน่วยงานอื่น) ตามปกติแต่ละหน่วยงานในสังกัดจะให้ข้อมูลที่ขอมาในโอกาสแรกหรือทันทีที่มีการขอมาและมีข้อมูลครบถ้วนในมือ ส่วนการคาดหวังกับการตอบด้านข้อมูลจากหน่วยงานอื่นนั้น กระทรวงฯ ไม่มีระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเช่นกัน

นางกรกมล อเนกมะชัย นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าไลฟ์สไตล์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567) กล่าวว่า อยากรู้ว่ารัฐสภาใช้ประโยชน์จากข้อมูลด้านใด และไปกับเรื่องใดบ้าง หากมีรายงานหรือส่วนที่นำไปใช้ เช่น ประกอบการประชุม หากสามารถแจ้งกรมฯทราบได้จะเป็นประโยชน์ เพราะกรมฯ จะได้ทราบว่าข้อมูลนั้นถูกใช้ไปในบริบทใด ทั้งนี้ ข้อมูลบางเรื่องหากเป็นเรื่องอ่อนไหวจะขอให้ทางรัฐสภาพิจารณาในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลด้วย

กระทรวงการต่างประเทศ

นายชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ผู้อำนวยการกองตะวันออกกลาง รักษาการหัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2567) กล่าวว่า หากกระทรวงฯ ได้รับการตอบกลับมว่า ข้อมูลที่กระทรวงฯ ได้ส่งไปให้ นั้น มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์อย่างไร สามารถนำไปใช้งานได้เลย หรือขาดบางจุดไปจะเป็นประโยชน์มาก เพื่อจะได้ทราบว่าต้องมีปรับอะไรตรงไหนหรือไม่ เพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน ต่อไป สำหรับระยะเวลาการตอบกลับ แต่ละกรมฯ อาจจะมีแนวปฏิบัติ

แตกต่างกันบ้างเล็กน้อย สำหรับกองตะวันออกเฉียงเหนือจะดูกำหนดเส้นตายก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อว่ามีเรื่องด่วน แต่โดยทั่วไปจะพยายามดำเนินการให้ภายในหนึ่งสัปดาห์

นายชาติ กาญจนกฤษ นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567) กล่าวว่า ทางกระทรวงฯ อยากรับข้อมูลเบื้องต้นว่า ข้อมูลที่ทางสภาขอมานั้นเพื่อนำไปใช้ในวาระใด เพื่อที่ทางกระทรวงฯ จะได้เตรียมข้อมูลได้ถูกต้องตรงตามความประสงค์ที่ทางรัฐสภาจะนำไปใช้ได้ถูก ส่วนการรายงานกลับมาที่กระทรวงฯ นั้นหากทำได้จะเป็นการดี

นายรัฐพงศ์ สุวรรณภักดี อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567) กล่าวว่าโดยปกติแล้ว การขอรับข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงฯ ควรระบุวัตถุประสงค์และบริบทของการพบหารือ/การเยือนอย่างชัดเจน หรือว่าจะนำไปใช้ในกรอบใด กับใครบ้าง เพื่อให้การจัดทำข้อมูลมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ที่สุด การรายงานผลการเจรจาในภายหลังจะเป็นประโยชน์อย่างมาก เพื่อที่กระทรวงฯ จะได้ใช้ประกอบการประเมินท่าทีของภาคส่วนต่าง ๆ จากประเทศนั้น ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดท่าทีของไทยกับประเทศนั้น ๆ ในเรื่องนั้น ๆ หรือใช้เป็นข้อมูลในการเจรจาในกรอบอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีประเด็นสำคัญที่ไทยต้องการผลักดัน ส่วนคู่มือ ยังไม่เคยทราบว่า

นายศรันยู อัมพาตระการ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน นางสาวฐานิดา เมณะเศวต นักการทูตชำนาญการพิเศษ สำนักนโยบายและแผน กระทรวงการต่างประเทศ นางสาวธารรัตน์ จิตติขานนท์ นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567) กล่าวว่า ทางกระทรวงฯ อยากรับความต้องการที่ชัดเจนของทางรัฐสภาว่าจะนำข้อมูลไปใช้ในโอกาส วาระใด เพื่อที่ทางกระทรวงฯ จะได้เตรียมข้อมูลให้ตรงกับบริบทที่จะนำไปใช้ ในส่วนของการรายงานกลับมายังกระทรวงฯ เกี่ยวกับผลการหารือ นั้น ๆ หากทำได้จะเป็นการดีที่ทางกระทรวงฯ จะได้มีข้อมูลของการหารือของรัฐสภาเพื่อที่จะนำมารวบรวมเพื่อเป็นข้อมูลท่าทีของหน่วยงานต่าง ๆ ของไทย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอาพล นันทขว้าง
ประวัติการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ - Diploma in English for Academic Purposes, School of Oriental and African Studies, University of London, สหราชอาณาจักร - MA in South-East Asian Studies, University of Hull, สหราชอาณาจักร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2543	วิทยากร 4 ส่วนบริการวิชาการ หอสมุดรัฐสภา
พ.ศ. 2546	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 4 กลุ่มงานพิธีการทูต
พ.ศ. 2546	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 5 กลุ่มงานพิธีการทูต
พ.ศ. 2549	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 6 กลุ่มงานพิธีการทูต
พ.ศ. 2553	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 7 กลุ่มงานพิธีการทูต
พ.ศ. 2554	นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ กลุ่มงานพิธีการทูต
พ.ศ. 2555	นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพิธีการทูต
พ.ศ. 2555	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพิธีการทูต สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2556	หัวหน้าสำนักงานรัฐสภาเชียงราย
พ.ศ. 2557	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. 2559	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานสหภาพรัฐสภา สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2560	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพิธีการทูต สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2560	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. 2561	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (วิทยากรเชี่ยวชาญ)
พ.ศ. 2562	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. 2562	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานสมาคมรัฐสภาและสมาคมเลขาธิการรัฐสภา (นักวิเทศสัมพันธ์เชี่ยวชาญ) สำนักงานองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2564	ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร